ރިބާއާއި ބެންކު އިންޝުރަންސް

ޑރ. އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ

2007
1428

ރިބާއާއި ބެންކު އިންޝަރެންސް

ޑރ. އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ

2007
1428

ފުރަތަމަ ޗާޕު: 2010

އައި. އެސް. ބީ. ނަންބަރު: ISBN 99915-95-92-9

بسم الله الرحمن الرحيم

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى ﴿ ٱلَّذِينَ يَأْكُلُونَ ٱلرِّبَوٰاْ لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ ٱلَّذِى يَتَخَبَّطُهُ ٱلشَّيْطَـٰنُ مِنَ ٱلْمَسِّ ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰاْ ۗ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْ ۚ فَمَن جَآءَهُۥ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ فَٱنتَهَىٰ فَلَهُۥ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَـٰلِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ يَمْحَقُ ٱللَّهُ ٱلرِّبَوٰاْ وَيُرْبِى ٱلصَّدَقَـٰتِ ۗ وَٱللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾ إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَمِلُواْ ٱلصَّـٰلِحَـٰتِ وَأَقَامُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُاْ ٱلزَّكَوٰةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِندَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٧﴾ يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِىَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓاْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُواْ فَأْذَنُواْ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ۖ وَإِن تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ أَمْوَٰلِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ وَإِن كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ ۚ وَأَن تَصَدَّقُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾ وَٱتَّقُواْ يَوْمًا تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى ٱللَّهِ ۖ ثُمَّ تُوَفَّىٰ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٨١﴾ ﴾ [البقرة 275-281]

މާނައީ: (275) "ރިބާ ކާމީހުން ޤިޔާމަތްދުވަހު ކަށްވަޅުން ތެދުވެވޭނީ ޖިންނި މޮޅުވެރިވެފައިވާމީހަކު ތެދުވެވޭގޮތަށް ވެތެއިންނެވެ. އެބުރުޅުބާތް އެބައިމީހުންނަށް ބުނެފައި ރިބާއަކީ ހަމަ ވިޔަފާރި އެއްގޮތް އެއްޗެކޭ އެބައިމީހުން ބުނުމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ދަންނާށެވެ! اللّٰه ވިޔަފާރި ހުއްދަކުރައްވައި ރިބާ ޙަރާމްކުރައްވައިފިއެވެ. ފަހެ ރިބާ ޙަރާމްކުރައްވައިފައިވާކަމުގެ ޙަޤީޤަތް އަހާފައި އެއްޗަކުން ކެނޑިއަށް ގޮސްފިއެވެ. ފަހެ ރިބާ ޙަރާމްވުމުގެ ކުރިން އޭނާ ލިބިގަތް ތަކެތި ރިބާގެ މުޢާމަލާތުގެ ސަބަބުން އޭނާ ގަވާއިދުން އަތުލާ ނުވާނެއެވެ. އަދި ރިބާ ޙަރާމްވުމުގެ ކުރިން ރިބާގެ ގޮތުގައި އޭނާ ނަގާފައިވާ އެއްޗެއް ހޭ ދޫކޮށްލާށެވެ. އެއާއެކު ރިބާގެ ގޮތުގައި ދައްކަންޖެހޭ އެއްޗެހި ދައްކަންވެސް ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި ރިބާއިން ރައްކާތެރިވެ އުޅުމުގެ ތައުފީޤު ދޭނެ ދެއްވުމުގެ ވަރުގަދަ ނޫނިއްވާނެވެ. اللّٰه ގެ އިރާދަފުޅުގައެވެ. އަދި ހުށަހަޅާފައިވާ ދެނެ ރިބާ ކައުމަށް އަނބުރާ އެނބުރި ދިޔަ މީހުން ދަންނައެވެ! އެބައިމީހުން ނަރަކަވެރިންނެވެ. އެބައިމީހުން އޭގައި ދެމިތިބޭ ހުރެވެ. 276- ދަންނާށެވެ! ރިބާގެ ބަރަކާތް ހުސްވެ މުޅިން ގެއްލުވާ اللّٰه ބޭނުންވުމުގެ ނެތިކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ޞަދަޤާތްތަށް މުޅިމުޅިން ބަރަކާތް ލައްވައި ކޮށްވާ އިތުރު ކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ދަންނާށެވެ! ރިބާ ޙަލާލުކުރުމަށް، ކާފިރުވެ، ފާފަތަކުގައި އަރައިގަންނަ މީހުންނަށް اللّٰه ލޯބިވެވޮޑިގެން ނުވާއެވެ. 277- ހަމަކަށަވަރުން އީމާންވެ ޞާލިޙް އަމަލުތައް ކުރެ، ނަމާދު ޤާއިމުކޮށް ޒަކާތް ދޭމީހުން ދަންނައެވެ! އެބައިމީހުންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން އެބައިމީހުންނަށް ސަވާބު ދެއްވާ ހުއްޓެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހު އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އެއްވެސް ބިރުވެރިކަމެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ހިތާމަކުރާނީ ބައިވެރި ކަމެއްގައި ނުވާނެއެވެ. 278- އޭ އީމާންވި މީސްތަކުންނޫވެ! ތިޔަބައިމީހުން اللّٰهއަށް ތަޤްވާވެރިވާށެވެ!

އަދި ތިޔަބައިމީހުންނީ ބަޔަކީ ދުވަހުންނަކުގައި ވަރިހަމަ، ތިޔަބައިމީހުން ކޮންފަދައިވާ ރިބާގެ
މުޙައްމަދުގެ ރަސޫލުﷲ ފާޅުކޮށް އިމާރާތް، ރިބާގެ ގޮތުގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވިދާޅުވެބައި އަމުންގައި
ދެއްކެވިއެވެ! 279- ވަނަ ތިޔަބައިމީހުން ރިބާގެ މުޙައްމަދުގެ ދުޢާގެ ނަބިއްޔާ، ﷲއާއި އުޅޭނަމަ
ރަސޫލާގެ ފަރާތްބޮޑުން ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެކެވުނު ހަނދުމާ އިޙްސާނުގެ ވަޅުލެވުނު ދަރުމަވެރިން! ނަމަވެސް
ތިޔަބައިމީހުން ރިބާގެ މުޙައްމަދު ދުޢާގެ، ތިއްބެވިއިރު ދަރުމަވެރިން! ތިޔަބައިމީހުން ދަރުމަވަންތަ ދިން
ރަސޫލާގެ، އިމާމުވެރިކަމުގެ ނަބިއްޔާ ދަރުމަވެރިންގެ އަމުން އެއްފަދަގެ ބަހުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ފިރިހެނުންނެވެ. އެއިރުން ދަރުމަވަންތަ، ރިބާ އިމާރާތްތަކުގެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ފަރާތުން އެބައިމީހުންނަކަށް
ގެއްލުން ލިބުނު ނުލެއްވެ. އަދި އެއިން މިހާރު ފަރާތުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ވެސް ގެއްލުން ލިބުނު
ނުލެއްވެ. 280- އަދި ދަރުމަވެރިޔާއާއި ދަރިފަސްކޮށް އުޅޭ މިހާރުނަމަ، އެނާގަތް ބަހަށްގަސްކުރެވެ ލިބޭނެދިން
ދަރުމަ އަދާކުރުގެ މުއްދަތު އިމާރާތްތަކުތަކެވެ! އަދި އެވަދި މިހާރު ދަރުމަ މާލުކުރުން ލިބޭނެ
ސަލާމަތި ދަރުމަތައް ބޭނުކުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގޭނަމަ މާލުކުރުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހުރުކުން
ބޭނުވުންތަކެވެ. 281- ތިޔަބައިމީހުން ﷲގެ ރަސޫލާގެ އެނބުރި މާސްޖިދު ދެވަހާދު ބިރުވެރިވެ
ރަށްކަލޭބި ވާހަކަ! ދިން ކޮންމެ ނަފުސަކަށް އެނބުރުން ކުރަ ކަމެއްގެ ޖަޒާ އެނިކުރުމުގެ ނުވައި
ފެނިހަމައަކު ލިބުނެޖެވެ.

بسم الله الرحمن الرحيم

ފޮތް ހުށަހެޅުން

الحَمْدُ للهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ، وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ وَلاَ عُدْوَانَ إِلاَّ عَلَى الظَّالِمِيْنِ، والصَّلاَةُ والسَّلاَمُ عَلَى مَنْ أَرْسَلَهُ اللَّهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِيْنَ وَحُجَّةً عَلَى الْخَلْقِ أَجْمَعِيْنَ سَيِّدِنَا وَإِمَامِنَا وَقُدْوَتِنَا مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِيْنَ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّيْنِ. أَمَّا بَعْدُ !

ޝައްކެއްނެތްގޮތުގައި އިންސާނުންނަށް ފައިދާހުރި ގޮތްތަކާއި ގެއްލުންހުރި ގޮތްތައް އޫނގައިދެއްވުމަށް މާތް ދީނުގެ ފޮތްތަކާއި ނަބީބޭކަލުން ފޮނުއްވީ ﷲ އެވެ. އެކަލާނގެ އިންސާނާ ހަމަޖައްސަވައި މިދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވައިދެއްވި ގޮތުގެ ވަހީ ބޭއްވުމުގެ ބާއްވައިދެއްވާފައެވެ. އެއީ ދީނުގެ ބާރުތަކެއް އިންސާނުން ހެދިފައި ވާގޮތެވެ. އެގޮތުން ކަލޭގެ މީހުންނާއި ގުޅިގެން ދީނީ ދުނިޔަމަތީގައިވެސް އަދި އާޚިރަތުގައިވެސް އިންސާނުން ހިފާކަމުގެ މަޤްޞަދުތަކުގައި ދެމިހުރުމަކީ ނުހަނު ބޮޑު ކަމެކެވެ.

މާތް ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައެވެ. ﴿ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَاىَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ ءَايَـٰتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾ ﴾ [طه 123 – 126]

މާނައީ: "ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް ހިދާޔަތެއް އަހުރެމެންގެ ފަރާތުން އަންނާނެއެވެ. ދެން އަހުރެންގެ ހިދާޔަތަށް ތަބާވާ މީހާ މަގުފުރެދިގެން ނުދާނެއެވެ. އަދި ނުބައިވެސް ނުވާނެއެވެ. އަދި އަހުރެންގެ ޛިކުރާއި ދުރުހެލިވި މީހާ، އެމީހާއަށް ހަމަ ނިކަމެތި ދިރިއުޅުމެއް ވާނެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހު އެމީހާ ކަނު ކަނު ހާލުގައި ނުކުންނަވާނެއެވެ. އެމީހާ ބުނާނެއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ވެރިރަސްކަލާނގެވެ! މިއަދު ތިކަލާނގެ އަހުރެން ކަނު ހާލުގައި ނުކުތްކުރެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟ މިހާރަކު ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު ލޮލުން ފެނުނު މީހެކެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާނެއެވެ. މިފަދަ ގޮތަށް މިއަދު ތިބާގެ ހިދާޔަތް އަހުރެމެން ދޫކޮށްލާފައި، ނުފެނުނު ކަމުގައި ތިބާ ހަދައިލީއެވެ. އެގޮތަށް މިއަދު މިބައި ފެންނާކަން ނުލިބޭނެއެވެ".

މާނައީ. އިންސާނާ މިދުނިޔެއަށް ފޮނުއްވައިދެއްވި ﷲ ބާރުގަދައިވި ހިދާޔަތުގެ މަގު އެކަލޭގެ ޝަރުޢަތުގެ ތެރޭގައި ބަޔާން ކުރައްވާފައެވެ. އެއީ އަޤީދާއާއި، ޢިބާދާތާއި، މުޢާމަލާތާއި، އަޚްލާޤާ އަދި ވޭތުވެދިޔަ ބައިތަކުގެ ޤިއްޞާތަކެވެ. ޢަޤީދާގެ ބާބުގައި ﷲ އާއި ރަސޫލުންނަށް މިނިވަން ކަމާ ބެހޭ ޢިލްމު ގެނެސްދީފައެވެ. ޢަޤީދާގެ ބޭކަލުންނާއި ކަނޑައެޅިގެން ﷲ އާއި ރަސޫލާ ދިމާލުގައި ޢަޤީދާ ބާރުކުރުވާ ޢިލްމެވެ. މިއީ ބޭކަލުން ﷲ އާއި ރަސޫލާ ގުޅޭ ޢަޤީދާ ކަށަވަރުކޮށްދޭ ޢިބާދާތެވެ. ޝަރުޢީ ޢިބާދާތަށް ރަސޫލާ ﷺ ގެ ސުންނަތުގައި އަންގަވާފައިވާ ގޮތުން ވަރަށް މުހިންމު ކަމެއްކަމުގައި ވެއެވެ. ދީން އެއީ ޢަމަލުކުރާ މީހުންގެ ބައެވެ.

މިއީ ވަރަށްވެސް ފުޅާ އަދި އުނަދިގު ތަނަވަސްވެގެންވާ މައިދާނެކެވެ. އެހެންކަމުން މުޢާމަލާތުގެ ކަންތައް އިސްލާމް ދީނުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ އުޞޫލަކީ، ދަލީލުތަކުން މަނާކުރެވިފައިނުވާ ކޮންމެ ކަމަކީ ހުއްދަކަމެކެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު ފައިސާގެ މުޢާމަލާތުތަކުގެ ތެރެއިން ވިޔަފާރިއާއި، ފައިސާގެ އެކިބާވަތްތަކުގެ މުޢާމަލާތްތަކާއި، ދަރަނި ދިނުމާއި، ރަހުނުކުރުމާއި މިކަންކަމާ ގުޅުންހުރި ތަފާތު އެކިއެކި މުޢާމަލާތްތަކަކީ މިހުން ކޮށްއުޅޭ ކަންކަމެވެ. ނަމަވެސް މިބާވަތުގެ މުޢާމަލާތްތަކުގެ ތެރޭގައި ހުއްދަނޫން މުޢާމަލާތްތަކެއްވެސް ވާކަން، އިސްލާމްދީނުގެ މައިގަނޑު ދެއަސްލު ކަމުގައިވާ ކީރިތި ޤުރުއާނުންނާއި މާތް ރަސޫލާ ﷺ ގެ ސުންނަތުން އެނގެއެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު ރިބާއަކީ މީގެ ތެރެއިން އެއް މުޢާމަލާތެވެ. ހާނިއެކެވެ. ރިބާއަކީ ހަރާމް މުޢާމަލާތެއް ކަން ޤުރުއާނުގައި ވަރަށް ސަރީޙަ އިބާރާތުން އައިސްފައިވެއެވެ.

الله ބައެއްގެ ވައްކަން ކަރައްކުރުން ހަރާމް ކުރައްވައި، އަދި އެކަން ކުރުމީ ބޮޑު ފާފައެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ކަމުއްނަމަ، އެއީ ކޮން ކަމެއްކަން އެބަހުރިކަން ނުނގި އަވްދާނުން ބާވައެވެ؟ އަދި އެބަހުރިކަން އެއީ ކޮންކަހަލަކަން ނުނގޭނަމަ އެކަން އެބަހުރިކަން ނުނގަވާ އަވްދާނުން ބާވައެވެ؟ ހަމައެހެންމެ އެބަހުރިކަން އެއީ ކޮންކަހަލަކަން ނުނގޭނަމަ އެބަހުރިކު އެކަން ކުރުން ނުހުއްޓުވައި ދުރުވާނީ ބާވައެވެ؟

ރިބާގެ މުޢާމަލާތަކީ ޖާހިލީ ޒަމާނުގައި މީހުން ކުރި އުޅުނު މުޢާމަލާތެއްކަން ތާރީޚީފޮތްތަކުން އެނގެން އެބައޮތެވެ. އެހެން ކަމުން ރިބާ ބަރާބަރުކުރައްވައިދިކަން އެންގެވުމުން، ވިޔަފާރިއާއި ރިބާއާ މިއީ އެކައްޗެކޭ ރިބާގެ މުޢާމަލާތުތެރޭ އޭގެ މީހުން ބުނަންފެށިއެވެ. އެހިނދު އެއީ ދެއެއްޗެއްކަން الله އަންގަވައެވެ. ﴿ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰا۟ ۗ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ ۚ﴾[1] މާނައީ:"އެއީ ރިބާއަކީ ވިޔަފާރިއާ އެއްފަދަ އެއްޗެކޭ އެމީހުން ބުނެފައިވާތީއެވެ. ވިޔަފާރިކުރުން الله ހުއްދަކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވަނީ ރިބާ ހަރާމް ކުރައްވާފައެވެ. ވިޔަފާރި ކުރުން الله ހުއްދަ ކުރައްވައިފިއެވެ. އަދި ރިބާ ހަރާމް ކުރައްވައިފިއެވެ." އެހެން ކަމުން ވިޔަފާރިއާ ރިބާއާ މިއީ ދެއެއްޗެއްކަން އެނގެއެވެ.

ފައިސާގެ މުޢާމަލާތަކީ ކޮންމެ ޒަމާނެއްގައިވެސް ކޮންމެ ބައެއްގެ ދުނިޔެއިވެސް ކުރާ މުޢާމަލާތެއްކަމުން މިޒަމާނުގައިވެސް އާއިލާތަކުގައި ހިނގާ ހުރިހާ ބާވަތްތަކުގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި ހުއްދަ މުޢާމަލާތްތަކާއި ހުއްދަނޫން މުޢާމަލާތްތައް ހިމެނޭ ގޮތުގައެވެ. ބޭންކަކީ އަދިން ތަފާތުވު އެއްޗެއް ކަމުގައިވިޔަސް ބޭންކުގައި ހިނގާ މުޢާމަލާތަކީ އާންމުކޮށް މުޢާމަލާތްތަކެއް ނޫނެވެ. އެހެންކަމުން ބޭންކުން ދޫކުރާ ލޯނަށް ނަގާ އިންޓަރެސްޓާއި ބޭންކުގައި ބަހައްޓާ ފައިސާއަށް ލިބޭ އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި އިސްލާމީ އުންމަތުގެ ހުރިހާ ޢިލްމުވެރިންވަނީ އެއްބަސްވެވަޑައިގެންފައެވެ. މިހެން މިކަން އޮތްކަމުގައި ވިއަސް ފަހުގެ ބައެއް ޢިލްމުވެރިން މިއާ ޚިލާފަށް ފަތުވާ ދެއްވާފައިވެސް ވެއެވެ.

އަޅުގަނޑު މިފޮތް އެކުލަވާލީ މިމައްސަލައިގެ ބަޔާންކޮށް ހާމަކުރުމުގެ މަގު މަޤުސަދުގައެވެ.

އަޅުގަނޑުމެންގެ މިދުވަހު ރައްޔިތުގައި އިސްލާމީ އުޞޫލުތަކާ ބޭންކުތަކުގެ އަހަރުގައި މުޢާމަލާތްތައް ކުރެވެން

[1] އަލްބަޤަރާ 275

ނެތްއިރު، މިތާނގައި ހިނގަމުން މިދާ ބޭންކުގެ ބައެއް މުޢާމަލާތަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ހުއްދަނުވުން މުޢާމަލާތްތަކުން ދިވެހިންގެ ތެރެއިން ގިނަ ބަޔަކަށް ނޭނގެއެވެ.

ހަމައެހެންމެ ޢަދާލަތު ޤާޟީގެ ފުރަތަމަ ޝަރުޢީ މަޖިލީސްގައި ފާސްވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ރާއްޖޭގައި އިސްލާމީ ބޭންކެއް އުފައްދުމަށް މަސައްކަތް ކުރުން ހިމެނިފައިވާތީވެ، އެކަމުގެ ކުރިންތެރިކަން އުފެއްދުމުގެ ގޮތުން ބޭންކު މުޢާމަލާތުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ރިބާގެ މުޢާމަލާތަކީ ކޮބައިކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ މަޤްޞަދުގައި ފޮތެއް ލިޔުނީއެވެ.

މިފޮތް އެކުލަވާލުމުގައި މައިގަނޑުކޮށް މަޞްދަރުކޮށް ނަގާފައިވަނީ ޑރ. ޔޫސުފު އަލްޤަރަޟާވީގެ فَوَائِدُ اْلبُنُوْكِ هِيَ الرِّبَا اْلحَرَام މިފޮތާއި، اَلْعَلاَّمَة اَلْمَوْدُوْدِي ގެ الرِّبَا ރިބާ މިދެފޮތުންނެވެ. މީގެ އިތުރުން ޞިރިޙީ ޤުރުއާނާއި ބައެއް ޙަދީޘްފުޅުތަކުން ނަގާފައިވެއެވެ. ހަމައެހެންމެ ބައެއް ފަތުވާތަކުން ތަކުރާރުކޮށް މަޖުމަޢުއް ނަރަސްދިއިފައިވާތީވެ. މީގެ ތެރޭގައި އިސްލާމް އުންމަތުން ޒަކާތް ނަގާ ފަދަ ސަބަބު ހިމެނެއެވެ.

މިފޮތް އެކުލަވާލުމާ ދުވަސްތަކަށް ފާއިތުވިޔަސް الله ގެ ވާގިފުޅާ ހައިގެން މިއަދު މިފޮތް ދުނިޔޭގެ އަލިކަން މިދެކެނީ ވަރަށް ގިނަ ފަހުން ބަޔަކުގެ އެހީތެރިކަމާ އެއްބާރުލުން ލިބިގެންނެވެ. އެފަރާތްތަކުން އަޙްތިރާމާއެކަން ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ. ވަކިން ޚާއްޞަކޮށް ބަހުގެ ގޮތުން މިފޮތް ބައްލަވައި ދެއްވި ދުރުބީގެން ކުރުގައިވާ ހ. ވާރޯވިލާ އަލްއުސްތާޛު އަޙުމަދު ޙުސައިނާއި، ހ. ކޮލިޑަރީވިލާ އަލްއުސްތާޛު ޢަބްދުﷲ ޙުސާމް އަށް ޝުކުރު ދަންނަވަމެވެ.

އަޅުގަނޑުގެ ދުޢާއަކީ މާތް الله ރިޟާއާއި އުއްމީދުކޮށް ނުބައި ކަންތައްތަކުން ދިވެހި މުޖުތަމަޢު އެންމެހައި އިސްލާމީ މުޖުތަމަޢުތައް ސަލާމަތް ކުރައްވައި، މާތްވެގެންވާ އިސްލާމް ދީނުގެ މަގުމަތީ އުޚުއްވަތުގެ ހިފަހައްޓަވައި އެކުވެރިކަމާއި ސާބިތުކޮށް ދެމެހެއްޓުމުގެ ހުރި ތަޢުފީޤު އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ދެއްވުމެވެ. އާމީން!

05 ރަޖަބު 1428

19 ޖުލައި 2007

ޑރ. އަބްދުލްމަޖީދު އަބްދުލްބާރީ

ރިބާއަކީ ކޮބާ؟

ބައެއްގެ މައްޗަށް ކަމެއްކުރުން الله ހަރާމް ކުރައްވައި، އަދި އެކަން ކުރުމީ ބޮޑު ފާފައެއް ކަމުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ކަމެއްނަމަ، އެއީ ކޮން ކަމެއްކަން އެބަހުރަކަން ނޭނގި އޮޅުންފިލުވުމަކީ ޒަރޫރީ ނުކުތާއެކެވެ. އަދި އެބަހުރަކަން އެއީ ކޮންކަމެއްކަން ނޭނގޭނަމަ، އެކަން އެބަހުރަކަން ނާންގަވާ އޮޅުންފިލުން ކަމުގައިވެސް ޒަރޫރީ ނުކުތާއެކެވެ. ހަމައެހެންމެ އެބަހުރަކަން އެއީ ކޮންކަމެއްކަން ނޭނގޭނަމަ އެބަހުރަ އެކަން އޮޅުން ނުފިލުވައި މިޒާނުގެ ކުރިޔަށް ޒަރޫރީކުރާ ކަމެއްނުވެވޭނެއެވެ.

އާންމުކޮށް ރިބާގެ މުޢާމަލާތަކީ ޖާހިލީ ޒަމާނުގައި ޢަރަބިންނާއި ޔަހޫދީންގެ ތެރޭގައިވެސް ކުރެވުނު ކަމެކެވެ. އެއީ ހަޖަމްކުރެވޭ މުޢާމަލާތްތަކެއް ކަމުގައި އެބައިމީހުން ހީކުރިއެވެ. ރިބާގެ މުޢާމަލާތުކުރުން ހަރާމް ކުރެއްވުމުން އަނެއްކާ އަހުލުކިތާބީންގެ ބައެއް ފަރާތްތައް ޒުވާނުންގެ ބާވަތުގެ ތަޖުރިބާއެއް ލިބިގަނެވޭނެ ގޮތުގައި ބައިވަރު ރިބާގެ މުޢާމަލާތްތައް ކުރުމަށް ހަދައިގެން ފަށައިގަތެވެ.

ރިބާ ހަރާމް ކުރެއްވުމުން ބައެއް މީހުން ބުނަންފެށީ ރިބާއަކީވެސް ހަމަ ވިޔަފާރިއެވެ. ނަމަވެސް ޙަޤީޤަތުގައި الله އަންގަވަނީ ވިޔަފާރި ހަލާލުކުރައްވާފައިވާކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް ރިބާ ހަރާމް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން އިލާހީ ސުވާލުގައި ބުނެފައިވާ ބުނުމާއި ދެކޮޅަށް ނާޒިލުވި ރިބާގެ ޙުކުމް ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰا۟ ۗ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ ۚ ﴾[1] މާނައީ: "އެއީ ރިބާއަކީ ވިޔަފާރިއާ އެއްފަދަ އެއްޗެކޭ އެމީހުން ބުނެއުޅުނުކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ވިޔަފާރި ހަލާލުކުރެއްވީ الله އެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ވިޔަފާރި ހަލާލުކުރައްވައި ރިބާ ހަރާމްކުރައްވައިފިއެވެ. ވިޔަފާރި ހަލާލުކުރެއްވީ الله އެވެ. އަދި ރިބާ ހަރާމްކުރެއްވިއެވެ." މިއާ ވިދިގެން ރިބާއަކަށްވާނީ ކޮންކޮން މުޢާމަލާތްތަކެއްކަން ރަސޫލާ ﷺ ވަނީ ބަޔާންކޮށްދެއްވާ ފައެވެ.

ޖާހިލީ ޒަމާނުގައި ޢަރަބިންގެ ތެރޭގައި ކުރެވިފައިވާ ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ބާވަތްތަކުން އެއްވަރުގެ ފައިސާއާ ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ދެއްކުމަށް ރުހިއްޖެމީހުން، އެބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި އެކުވެރިކަމުގައި ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވުނު ހަމަ ފައިސާއިން ދުނިޔޭގެ ތެރޭ ފޮނުވަން ރިޔާޢަތްކޮށް ފަރާތަކުން ޖަމާކުރާ މުދަލާ ހަމަޔަށް މުއްދަތު ހަމަވުމުން އަނބުރާ ބޭނުމެވެ. ދަރަނި އަދާކުރެވޭނެތޯ؟ ނުވަތަ އިތުރު މުއްދަތަކަށް އިތުރަށް ފައިސާ ދޭނެތޯ؟ މިއަށް ކިޔަނީ "رِبَا النَّسِيْئَة" ނުވަތަ ދަރަނީގެ ރިބާއެވެ. މިގޮ މާނައަކީ ދަރަނި ފައިސާ ކުރުކުރުމުގެ ސަބަބުން ފައިސާ އިތުރު ކުރުމެވެ. މިއީ، ޙައްޤުގެ ގޮތުގައި އެކުވެރިކަމާ މިސްކީނުން ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވުނު ގޮތެވެ. ނަމަވެސް މިހާރު ގޮތްގޮތަށް ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވެއެވެ.[2]

ހަމައެހެންމެ އެއްގޮތަކީ އަޅުގަނޑުމެން ދަންނައިރު، އަދި މިއުޞޫލުގެ ބަދަލުގައި ބާރުސްކުރާ ސުދު ފައިސާއާއި، ކޮޅުވެލިގެ ތަކެތި އަރާމު، ސަބަބަކީ ފިލާތްކޮށް ހާވަތްތަކާއި، ފަހަރު

[1] އަލްބަޤަރާ 275
[2] ޞަޙީޙު މުސްލިމު 1589

ރައްކާކުރުވާ އަންޖެހުމުގެ ބާވަތްތަކާއި މިފަދަ ބާވަތްތަކުން، އެއްވައްތަރުކުރާން ދެބާވަތެއް އެއް ބާވަތް އަނެއް ބާވަތާ ބަދަލު ކުރާއިރު މިންވަރު ތަފާތުކޮށް ބަދަލު ކުރުންވެސް ރިބާގެ ބާވަތުގައި ހިމެނެއެވެ. މިބާވަތުގެ ރިބާއަށް ކިޔަނީ "رِبَا الْفَضْل" އެވެ. ނަމަވެސް ހިމެނުނު ރިބާއެވެ. އެހެނަސް މިދެބާވަތުގެ ތަފާތުތަކުން، ގަވާއިދެއްގައި ޝަރީޢަތުގެ ބޮޑުގަޑި މައިގަނޑުގޮތުގައި މުޢާމަލާތު ކުރުމުގައިވެސް ކުރިގައި ބޮޑުވެން ވައްތަރުގެ ރިބާ ހިނގެވެ. އެއީ ދަރަނީގެ ރިބާއެވެ. އެހެންވެ ހަދީޘުގައި އައިސްފައިވެއެވެ. "إِنَّمَا الرِّبَا فِي النَّسِيئَةِ"[1] މާނައީ: "ރިބާވަނީ ހަމަ ފަސްކުރާ ދަރަނީގައެވެ". މިގޮތް މާނައީ އެހެން އެއްކޮށްގައި ރިބާ އެކުލެވިގެން ނުވާވަރަކަށް ނޫނެވެ. ނަމަވެސް މައިގަނޑުގޮތުގައި ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރެވެނީ ދަރަނީގައިކަން އަސްލުގައި ދިނުމެވެ. ހަދީޘުގައި އައިސްފައިވާ ފަދައިން "اَلْحَجُّ عَرَفَة" އެވެ، މާނައީ: "ޙައްޖަކީ ޢަރަފާތް ބުނެވޭ ބިޔަދިނުމެވެ. މާނައީ ޙައްޖުގެ މައިގަނޑު ރުކުނަކީ ޢަރަފާތުގައި މަޑުކުރުމެވެ. ރަސޫލު ﷺ ޙަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "لاَ تَبِيعُوا الذَّهَبَ بِالذَّهَبِ إِلاَّ مِثْلاً بِمِثْلٍ وَلاَ تُشِفُّوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلاَ تَبِيعُوا الْوَرِقَ بِالْوَرِقِ إِلاَّ مِثْلاً بِمِثْلٍ وَلاَ تُشِفُّوا بَعْضَهَا عَلَى بَعْضٍ وَلاَ تَبِيعُوا مِنْهَا غَائِبًا بِنَاجِزٍ" [2] މާނައީ: "ބަރާބަރަށް އެއްވަރަކަށް ނޫނީ، ރަން ރަނާ ނުވިއްކާށެވެ! އޭގެ އަނެއްކޮޅަށްވުރެ އިތުރު ނުކުރާށެވެ! އަދި ބަރާބަރަށް އެއްވަރަކަށް ނޫނީ ރިހި ރިހިއާ ނުވިއްކާށެވެ! އޭގެ އަނެއްކޮޅަށްވުރެ އިތުރު ނުކުރާށެވެ! އަދި މިއިން އެއްޗެއް އޭގެ އަނެއްކޮޅާ ބަދަލުކުރާއިރު އޭގެ ވަގުތުން އަތުކުރާގޮތަކަށް ނޫނީ ނުވިއްކާށެވެ"!

ޤާނޫނީ ޝަރީޢަތުގައި ރިބާގެ މުޢާމަލާތަކީ އުޞޫލުތަކުން މިއީ ކަމަކީ ވާނަމަ، އެކަމުގައި ހަދާރުން ދަރަނީގެ މުއާމަލާތް ހަމަޖެހުން އިޤްތިޞާދީ ދާއިރާގައި (އިސްތިސްލާޙް އަހުރަދާރުން) ދިނުމަށްފަހު، އަސްލުގައި ދައްކާއިރު ފުރަތަމަ ކަމަކަށްވެސް، އިތުރު ކުރުން ސަރުކާރުތަކުން ދާއިރާން، ރިބާއަށްވުރެން މާބޮޑަށް އެކަށީގެންވާކަން، މިއަދުގެ ވިސްނައިލީ ކޮންމެ މީހަކަށް އެނގޭނެއެވެ.

ވީމާ ބޭންކުން ނަގާ ދަރަނިޔަކަށް ދައްކަންޖެހޭ އިންޓަރެސްޓު ރިބާއަށް ނުވަންޏާ ދެން ރިބާއަކަށްވާނީ ކޮން އެއްޗެއް ބާވައެވެ؟!!!

ޑިޕޮޒިޓްކޮށްފައި ހުންނަ ފައިސާއަށް ލިބޭ ފައިދާ

ބޭންކު ތަކުން ނަގާ އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާ ކަމުގައިވިޔަސް ޑިޕޮޒިޓްކުރާ ފައިސާއަށް ލިބޭ "ފައިދާ" ނަމަވެސް އިންޓަރެސްޓް ރިބާއަށް ވާނެހެއްޔެވެ؟ ދަރަންޏަށް ދޫކުރާފައިސާ އިތުރުކުރާ އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާކަމުގައިވިޔަސް، ބޭންކުގައި ފައިސާ ޑިޕޮޒިޓް ކުރާމީހާ އެފައިސާ ބޭންކުގައި ބަހައްޓައިގެން ދުވަސްތަކެއް ބައިވެރިވާ ގޮތަށް ވިޔަފާރިކުރަނީއެވެ. އެހެންކަމުން އޭގެން ލިބޭ އިންޓަރެސްޓަކީ މިވިޔަފާރީގެ ފައިދާއެވެ. އެއީ ރިބާއެއް ނޫން ބަޔެއް މީހުން ބުނެއެވެ.

ޝައްކެއްނެތްގޮތުގައި، ވިޔަފާރިއަކީ ގެއްލިދާނެކަމެވެ. ހަމައެފަދައިން ފައިދާވެސް ލިބި ވިޔަފާރިއެއްގައި އެވިޔަފާރިއަށް ހުއްދަވާނީ ބައި ބައިވެރިވާ ދެފަރާތުންކުރޭ ކޮންމެ ފަރާތަކުން ފައިދާއި ގެއްލުމުގައި ހިއްސާވާ ގޮތަށް އެއްބަސްވެގެންނެވެ. އަދި ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ފައިދާ ބަހަންވާނީ ދެފަރާތް

[1] ޞަޙީޙު މުސްލިމް 1596

[2] البخاري 2177.

އެއްބަސްވެފައިވާ އުސޫލުތަކުން ފައިދާގެ ވަކި ނިސްބަތަކުން. އެއީ ރައުސުލްމާލަށް ކަނޑައަޅާ ނިސްބަތަކަށް ވެގެންނުވާނެއެވެ. އަދި ގެއްލުމެއް ވެއްޖެނަމަ އެއްބަސްވެފައިވާ ނިސްބަތުން ދެފަރާތްވެސް ގެއްލުމުގައި ހިއްސާ ކުރަންވާނެއެވެ.

އެހެންނަމަވެސް. ބޭންކުގައި ފައިސާ ބެހެއްޓުމުން އެއަށް ލިބޭނީ ރައުސުލްމާލަށް ކަނޑައަޅާ ނިސްބަތަކަށް. މިނިސްބަތް ފައިސާ ބަހައްޓާ ވަގުތު އޮންނަނީ ކަނޑައަޅައިފައެވެ. އަދި ފައިސާ ބަހައްޓާމުއްދަތާ އެއްވެސް ގެއްލުމުގައި ބިލްސާކުރާ ބޭންކުން ބަލާފައެއް ނުވާނެއެވެ. ކަމަކީ ބޭންކުގެ ޚިދުމަތެއް ދޭ ފައިދާއާއި ގެއްލުމުގައި ބައިވެރިވުމުގެ ނިޒާމުގެ ބޭނުމުގެ ސަބަބުން ހިއްސާ ދެފަރާތުން ކިޔާފައި ބަޔާންކޮށްފައިވާނެއެވެ. އެހެންކަމުން މިއަކީ ވިޔަފާރީގެ ދިޔައެއް. ވިޔަފާރީގެ ޚާއްޞަ ގޮތެއްވެސް ނޫނެވެ. މިއީ ފައިސާ އިޖާރާ ކުރުމެވެ. އެކަން ގޮތަކީ ބައެއްގެ ރިބާއެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ މަގުސަދު ފައިސާއާ އިޖާރާ ކުރުމަކީ "ފައިސާއިން ފައިސާ އިޖާރާ ނުވާކަން" ކަށަވަރުކުރުމެވެ. ފައިސާއިޖާރާ މަސައްކަތެއް ކުރާކަށް. ވިޔަފާރީގެ ކަމަކީ ފައިސާއިން ފައިސާ އިޖާރާ ކުރުމަކީ ރިބާއެވެ. ޤުރުއާނުގައި الله ވަނީ ވިޔަފާރި ހުއްދަކޮށް ރިބާ ހަރާމްކޮށްފައެވެ. އަދި ރިބާ ބަރުބާދުކުރުން އަންގަވާފައެވެ. އެހެންކަމުން ގައިވާނަމަ ރިބާއާއި ވިޔަފާރިއާ ދެމެދު ތަފާތު ތަކެއްވާކަން އެނގެނީ ބަލައިލުމުންނެވެ.

ބޯޑަކީ ފައިސާގެ ވެރިފަރާތެއް ނޫން

ބަޔާންކުރީ ބޯޑަކީ ފައިސާގެ ވެރިފަރާތެއް ނޫނެވެ. ބޯޑުގައި ހުންނަނީ ތަކެއްޗާއި މުދަލާއި ހަރުމުދަލާއި ފައިސާއެވެ. ނަމަވެސް ބޯޑުގެ ބޭނުމަކީ ޚިދުމަތްކުރުމެވެ، އެފައިސާ ބޭނުންކުރާ މުދަލާއި ކަމުގައި ހަދައި މުދަލާއި ދުނިޔެ ހުރިހާ ތަކެއްޗެއް ނެތިގެން އިންސާނުންގެ ނަފްސަށް. އަދި ބޯޑުގައި ފައިސާ ޖަމާކޮށް ވިޔަފާރި ކުރުމުގެ ހުއްދަ ހުރި ފަރާތެއް ދެމުން ހަރަކާތްތެރި ގޮތަކަށް ފައިސާ ޖަމާކުރުމުގެ ނަމަވެސް. ނަމަވެސް ޚިޔާނާތް ބޯޑުގެ ފައިސާއެއް ނެތީ ބޭނުންކޮށްގެން ފައިސާ ހަދާފައި ހާލަތުގައިވެސް ނަމަ، އެހެންކަމުން ވިޔަފާރި ދެމެހެއްޓުމަކީ ތިބޭ ސަބަބަކީ ހާލަތެވެ. އަދި ވިޔަފާރިއެއްކަމުގައި ވިޔަފާރީގެ ގޮތަކީ ފައިސާ އިސްވެ ބުނެވުނު ގޮތަށް ފައިދާ ހޯދުމެވެ. އަދި ވިޔަފާރީގެ ސަބަބުން ފައިދާ ހޯދުމަށް ބޭނުންނުކުރެވޭނެއެވެ. އެކަމަކު ވިޔަފާރިއަކީ ގޮތެއްގެ ބޭނުމެއް ކުރުމެވެ. ނަމަވެސް ނުކުރެވޭނެ ގޮތަކީ ރިބާއާ ފައިސާއިން ފައިސާ އިޖާރާ ކުރުމެވެ. އެހެންކަމުން ރިބާއާއި ވިޔަފާރި ނުވަތަ އިޖާރާކުރުމުގެ ބާރު ޙަޤީޤަތުގައި ތަފާތެވެ. އަދި ތަފާތު ކަމަކީ.

ފައިދާއާއި ގެއްލުމުގައި ދެފަރާތް ހިއްސާވުން

ފައިދާއާއި ގެއްލުމުގައި ދެފަރާތް ހިއްސާވާނޭ ގޮތް ވިޔަފާރި ކުރުން އިސްލާމް ދީނުގައި ހުއްދަކުރެއްވިއެވެ. އެއީ ކުންފުނިތަކުގައި ޝައްޔާ މުޟާރަބާވުމެއްގެ މުޝާރަކާއެވެ. އެހެން ގޮތަކަށް ދަރަނި ދޭނޭ ގޮތުން ޚިލާފަށް. ބަލާ ދަރަނިއާ ބަހާ ވިޔަފާރި ގެއްލުމާ ސަބަބުން ފައިސާ، ބޯޑު ބަރާބަރު ކުރަން އެއީ ވިޔަފާރި ކުރަން ގެއްލުމުގައިވެސް ހިއްސާވާ، އެވިޔަފާރިއެއް ވިޔަފާރީގެ ބީލަމްއެއް، އެއްބަސްވާ ނިސްބަތުން ފައިދާ ދެފަރާތަށް ބަހާލެވެނީއެވެ. އަދި އެވިޔަފާރިއާ ގުޅިގެން ގެއްލުމެއް ވިޔަފާރި ގުޅިގެން އުފެދުމުން ނިސްބަތުން

ދެރަގޮތުންގެ ބައިވެރިވާންވާނެއެވެ. ވިޔަފާރިގެ އުސޫލަކީ މިއީއެވެ. އެހެންކަމުން ﷲ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ذَالِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓاْ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰاْ﴾ (އަލްބަޤަރާ 275) މާނައީ: "އެބައިމީހުން އެބަބުނެއެވެ. ރިބާއާ ވިޔަފާރިއާ މިއީ ހަމަހަމަކައްޗެކެވެ. އެދެމެދުގައި ހުރީ ކޮންތަފާތެއްހެއްޔެވެ؟" މިއަށް ޖަވާބު ދެއްވަމުން ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰاْ﴾ (އަލްބަޤަރާ 275) "ވިޔަފާރިކުރުން ވަނީ ﷲ ހުއްދަ ކުރައްވާފައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ރިބާ ޙަރާމް ކުރައްވައިފިއެވެ". އެހެން ކަމުގައިވާނަމަ ރިބާއާ ވިޔަފާރިއާ މިއީ ދެކޮޅުކަން ފާހަގަކޮށްވެސް އެނގޭއެވެ.

ރިބާގެ ގަދުވާދި ޒަރުވިޝް

ރިބާއަކަށްވީ ދުނިޔޭ ދަރަނިވެރި އެތައް ގައުމެއް އިޤުތިޞާދު އިންޓަރެސްޓް ނަގާމުންދާކަމުގައި ބައެއް މީހުން ބުނެއެވެ. ނަމަވެސް ކޮންމެ ޕަސެންޓެއް ހިލޭއަކަސް ރިބާއަކަށް ނުވާނެއެވެ. ބޭންކަކުން ޚަރަދުކޮށްލާ ހިނގާ ވަރަށްގިނަ ވަގުތަކު، އެކުރުންތަކުން ވަގުތުގެ ކުރިއާއި މުވައްޒަފުންގެ މުސާރައާއި ޚިދުމަތުގެ ޚަރަދުތަކާއި، ހިންގުމުގެ އެހެނިހެން ޚަރަދުތައް ފޫބައްދަން ޖެހެއެވެ. މިސާ ބޭންކުން ކުރާ މަސައްކަތަކަށް ނަގާ ކޮމިޝަނަކަށް ނުވަތަ ޚިދުމަތުގެ އަގަކަށް ރިބާއެކޭ ނުބުނެވޭނެއެވެ. މިސާ 5% ނުވަތަ 7% ވަރުގެ ކުދި އެއްޗެއް ނަގައިގަތަސް އެއީ ރިބާއެއްނޫނެވެ.

އެހެނީ ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި ﷲ ޙަރާމްކުރެއްވީ މިފަދައިންނެވެ.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأْكُلُواْ ٱلرِّبَوٰٓاْ أَضْعَٰفًا مُّضَٰعَفَةً﴾ [آل عمران 130] މާނައީ: "އޭ އީމާންވި މީސްތަކުންނޭވެ! ގުނަގުނައަށް އިތުރުކޮށް ބޮޑުކޮށްގެން ރިބާ ނުކާށެވެ!"

މިވަރަކަ މީހުން ދެކެވުން ކުރުމަށްލެވިގެން، ރިބާގެ ޒިނާމުންވަރުގައި ގަދަވެގެން ގޮސް ކުރަމުން ދާކަމުގެ އިޤުތިޞާދީ ނިޒާމުގެ ދަށުގައި އެއްވެސް ހިލާފެއް ނެތިއެވެ، އެންމެ ފުރަތަމައަށްވެސް މިވަރަކަ ދަރަނިވެރި ގައުމުގެ ވެރިޔަކު ހިތަދާ ކުރިމަތިވެ ޤަރުޟުގެ ކުރީގެ ހާލަތުވެސް އެހެންކަމުން މިދުވަސްވަރަކީ އިސްލާމީ ދުއްވަނަގެ އިޤުތިޞާދީ ކުރިއަށް އިޤުތިޞާދީ ވަޒީފާއާއި ކަމަކަށް އެނގޭއެވެ. މައްސަލައެއްގެ ޝަރީ ބުރާދަރު އެއްވެސް ޖަމާޢަތަކަށް އިޤުތިޞާދީ އިސްލާމީ ވަޒީފާތަކާއި ނަމަ އެއަށް ފަރު އެހެން ޖަމާޢަތުގައި އެމައްސަލާދަރު ބައެއް ކުރުމުގެ ފުރުޞަތެއް ނުލިބިގެންނެވެ.

މިގޮތުގެ އިޤުތިޞާދު، ޢަރަބި ބައެއް ހަމަތަކަށް ބަލާއިރު، ކީރިތި ފުރުޤާނުގެ އިބާރާތްތަކުގެ ވިސްނައިދުމުން، މިޢާރަތްގައި އެހެން ރިބާ ޙަރާމްވާގޮތުގެ ޝަރީޢަތް ނުހުއްދަވާ، އެއީ އެދުވަސްވަރު މިހެން ޢަމަލު ކުރަމުން އައިސްފައިވާގޮތް ސިފަކުރައްވާފައިވާ ގޮތެއް ދަނެވިފައިވާ ސިފައެއްކަން އެނގޭއެވެ. އާދެ ބޭނުމަކީ، ކަމުގެ ނުބައިކަން ތަބާވެވޭ ކޮށްދިނުމެވެ. ހަމައެހެންމެ އިސްލާމް ދީނުގައި އެއްޗެއް ބަލާ ކުރައްވައިދިނަމަ ޢާދަ ކަލަވެ ހުކުމް ބަލާ ވާނެއެވެ. މިސާލަކަށް ހާ ބަލާކުރާފިއަ އެހެން ކަމެއް މިންވަރުކުރައްވާ ރަސޫލު ﷺ ބަޔާންކުރައްވާފައިވެ

މިފަދައިންނެވެ. "مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ" [1] މާނައީ "ގިނަ މިންވަރަކަށް ބޯންނަކުރުމުން މަސްތުވާ އެއްޗެއްގެ ކިތަންމެ ކުޑަމިންވަރަކުވިޔަސް ހަރާމް ވާނެއެވެ".

އަނެއްކާވެސް ބަލާއިރު ރިބާ ހަރާމް ވާނީ އެތައްގުނައެއް އިތުރު ކުރުމުން ނަމަ، އެކަން އެނގޭނީ މިންގަނޑަކީ ކޮބައި ބާވައެވެ؟ ފަސް ޕަސެންޓް ނުވަތަ ހަތް ޕަސެންޓް ހުއްދަވެފައި ދިހަ ޕަސެންޓް ނުވަތަ ބާރަ ޕަސެންޓް ހަރާމް ކަމުގައި ކަނޑައެޅޭ ކޮން މިންގަނޑަކުން ބާވައެވެ؟ މީގެ މިންގަނޑެއް ކަނޑައެޅިފައިވޭ ބާވައެވެ؟ ޝަރީޢަތް ފުރިހަމަދީނުގެ ބަޔާނަކީ އިބާރާތުން އެނގެން ހުރީ މިއާ ހިލާފަށެވެ. ފުރުޤާނުން އެނގެންހުރީ ރިބާގެ އެއްވެސް މިންވަރެއް ހުއްދަނުވާކަމެވެ. الله ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَذَرُواْ مَا بَقِيَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓاْ إِن كُنتُم مُّؤۡمِنِينَ ﴾ [البقرة 278] މާނައީ: ""އޭ އީމާންވެތިބި މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔާން މުއުމިނުންކަމުގައި ވާނަމަ، ރިބާގެ ބާކީއިން ތިޔަބައިމީހުން ކޮށް އުޅުނު ހިސާ މުޢާމަލާތެއް ދޫކޮށްލާށެވެ! އަދި ތަޤްވާވެރިވުމަށް އިތުރަށް އެއްވެސް މިންވަރެއް އަޅުންނުލާށެވެ!"

އެހެންކަމުން ރިބާގެ އެއްވެސް މިންވަރެއް ހުއްދަނުވާކަން ކަނޑައެޅިގެން މިއީ އެނގޭނެވެ.

ޒުލްމުގެ އަގު

ދުން ޢާއްމީ ބޭންކުން ލިބިގެންނަ ޒުލްމަކީ ނަގާ ޑޮލަރުގެ ވެރިކަމެވެ. އެއީ، މިސާލަކަށް ބަޔަކު ތަފާތުވުން، މަސް ފޮރުސަތުގައި އެއް އާދައިން، އެތެރެއަށް ގެނައުން މިފަދަކަމަކަށް ނަގާ ޑޮލަރުގެ ވެރިކަމެވެ. މިފަދަ ޑޮލަރުގެ ވާހަކަ ދެކެން އިތުރުވެރިން އެއްބަސްވެ ފައިސާވެރިވި އެއީ ރިބާގެ މުދަލާއި މުޢާމަލާތް ނުހިނގާނެތީ ބޭންކުތަކުން ލިބޭ ނަގާ އިންޓަރެސްޓަކީ ޒުލްމުގެ އަގެއް ނުވާނެކަމެވެ. ނަމަވެސް އެއީ ރިބާއެވެ. އަދި ހަރާމްއެވެ. އަސްލު ރިބާއަކީ އެއީއެވެ. އެހެނީ ރިބާގެ މައިގަނޑު ބާވަތަކީ ދަރަނީގެ ރިބާ ކަމުގައިވާތީއެވެ.

އެހެންކަމަށްވާއިރު، މަސްތުވާތަކެތި ހިންގަން ބޭންކުން ފައިސާގެ އެހީއެއް ބޭނުންނަމަ، ނުވަތަ މަސްތުވާތަކެތި އިންވެސްޓް ކުރަން ބޭންކުން ބޭނުންނަމަ އެމަސްތުވާތަކުން ލިބޭ ފައިދާއަކުން ދަރުމަތު އެއްބަސްވާ އުޞޫލުތަކުން ބޭންކަށްވެސް ފައިސާގެ ލިބޭގޮތް އެއްބަސް ވެވިދާނެއެވެ. މިފައިދާއަކީ ރައްސާލު މާލުން ނަގާ އިންޓަރެސްޓަށް ވެގެންދާނެއެވެ. އޭގެ ބަދަލުގައި މިބައި ނުގެންދާނީ ފައިދާއިންނެވެ.

ދަފްތަރުގެ ރުޒުން

އަދިވެސް ބައެއް މީހުން ބުނެއުޅެއެވެ؟ ބޭންކުން ދާ ފައިދާއަކީ ދަފްތަރުގެ ދެމުދުގައި ވެފައި އެއްބަސްވުމެއް އެއްޗެހި ރުހުމުން ދެއްވައިދާކަށްވެފައި، ބޭންކުން ވާންޓަލަޒިމާވެސް ނަގަނީ އެއަށް

[1] رواه أحمد وأبو داود وابن ماجه .

ދައްކަންޖެހޭ އިންޓްރެސްޓް ދެއްކުމަށް ހިތުން ރުހި ގަބޫލުކޮށް ބަދަލުގައެވެ. އެހެންކަމުގައިވާނަމަ މިކަމުގައި ހުރި ނުބައިކަމީ ކޮބައި ހެއްޔެވެ؟

މީގެ ޖަވާބަކީ ވަރަށް ކުޑު ޖަވާބެކެވެ. އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި މުޢާމަލާތް ކުރުމުގައި ހުއްދަވާ އަސާސަކީ އެކަމެއް ކުރާ ދެފަރާތުގެ ރުހުމެއް ނޫނެވެ. ދަލީލަކީ ރުހިގެން ކުރިއަސް ހަރާމް ކަމެއް ހުއްދަކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ. ނުވެސް ހުރުމާއެވެ. މިސާލަކަށް ދުވަހަކު ރުހިގެން ޖިނާކުރިއަސް އެކަން ވާނީ ހަމަ ހަރާމްކަމުގައެވެ. އެހެންވެސް ބާރުގައި އަދި ހުއްދަކަމަކަށް ނުވާނެއެވެ.

އިސްލާމް ދީނުގައި ކަމެއް ހަރާމް ކުރައްވައިފިނަމަ އެއީގެ ބަދަލުގައި ހުއްދަގޮތަކަށް އެކަމެއް ކުރެވޭނެ ގޮތް ތަނަވަސްކޮށް ކުރައްވާފައިވެއެވެ. ޖިނާކުރުން ހަރާމް ކުރެއްވިއިރު ކައިވެނިކުރުން ހުއްދަކުރައްވާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ރިބާ ހަރާމް ކުރެއްވި ކަމުގައިވިޔަސް ބޭންކުން ކުރާ މުޢާމަލާތްތައްވެސް ހުއްދަ ގޮތުގައި ކުރެވޭނެ ގޮތްތަކެއް ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ބޭންކާއި ފައިސާގެ ވެރިފަރާތާއި ދެމެދުގައި، ފައިދާ ގެއްލުން ހިއްސާކުރާ އުސޫލުން ވިޔަފާރިއެއް ކުރުން (ޝިރްކަތުން) ހުއްދަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެހެނަސް ފައިސާ ދީފައި އެއަށް ފައިސާ އިތުރު ކުރުމަކަށް ވިޔަފާރިއެކާ ނުބެލެވޭނެއެވެ. އަދި ބޭނުންވާ އެއްވެސް ހަމައެއް ނޯންނާނެއެވެ.

ދީނުގެ މައިގަނޑު އުސޫލުތަކަށް ބަލާއިރު މަނާކުރެވިފައިވާ މުޢާމަލާތުގައި ނޫން ކޮންމެ މުޢާމަލާތަކީ ހުއްދަވެގެންވާ މުޢާމަލާތެކެވެ. މިގޮތުން ބަލާއިރު ރިބާއަކީ الله ހަރާމް ކުރައްވާފައިވާ މުޢާމަލާތެކެވެ. އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ ﴾ [البقرة 275] މާނައީ: "الله ވިޔަފާރި ހުއްދަ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ރިބާ ހަރާމް ކުރެއްވިއެވެ". އެހެންކަމުން މުސްލިމަކު ކަމުގައިވާނަމަ ރިބާއަކީ އިސްލާމް ދީނުގައި ހަރާމް ވެގެންވާ އެއްޗެއް ކަމާމެދު ޝައްކުވާން ޖެހޭގޮތެއް ނޯންނާނެއެވެ.

ރިބާއަކަށްވާނީ ހަމައެކަނި ބާރުގައިޖެހިފައިވާ މީހެއްގެ އަތުން ނަގާ އިންޓްރަސްޓް ނެގުމުން ހެއްޔެވެ؟

ބައެއް މީހުން ދެކޭ ގޮތުގައި ރިބާއަކަށް ވާނީ ބާރުގައި ޖެހިފައިވާ މީހަކަށް ދަރަނިދީގެން ދީފައި އެކަމަށް އަޅާ އިންޓްރަސްޓް ނެގުމުންނެވެ. މީގެ ޚިލާފަށް ވިޔަފާރިއަށް ލޯނު ނަގައި އެއަށް ދައްކާ އިންޓްރަސްޓް ރިބާއަކަށް ނުވާނެއެވެ.

މީއީ އެއްވެސް އަސާސެއްގެ މައްޗަކަށް ބިނާކޮށް ދެކޭ ވާހަކައެއް ނޫނެވެ. އެހެނީ އިސްލާމް ދީން އައުމާއިއެކު ރިބާއަކީ ހަރާމް އެއްޗެއްކަން އިޢުލާންކުރި އިރު، ޖާހިލީ ޒަމާނުގައި އެންމެ ގިނައިން ރިބާ ކައި މުޅި ވިޔަފާރިކުރަން ނަގާ ފައިސާގެތެރެއިން ކަލި ތޮރިން ދިރާސާކުރުމުން ތަނިވަގަން ފެންނަންއޮތް ބަޔަކީ ތާޖިރުންނެވެ. މިކަން ސާބިތުވާ ހަދީޘްތަކުގެ ތެރެއިން އެއް ހަދީޘަކީ ޙައްޖަތުލް ވަދާޢުގައި ރަސޫލު الله ﷺ ރިބާ ހަރާމް ކަމުގައި އިޢުލާން ކުރައްވަމުން ވިދާޅުވި ޚުޠުބާގައެވެ. އެދުވަހު އެކަލޭގެފާނު ބަޔާންފުޅު ކުރެއްވިއެވެ. "إِنَّ رِبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ وَأَوَّلُ رِبًا أَضَعُهُ رِبَا الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ" "ހަމަކަށަވަރުން

[1] ޞަޙީޙު މުސްލިމް 1218.

ޖާހިލީ ޒަމާނުގެ ރިބާ އުވިއްޖެއެވެ. މިގޮތުން އެންމެފުރަތަމަ ތިމަންކަލޭގެފާނު މުއާފުކުރައްވަނީ العبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِب ގެ ރިބާއެވެ". ޙައްޖަތުލްވަދާޢުގައި ރަސޫލާ ﷺ ގެ ޚުޠުބާފުޅުގެވެ. ޤުރައިޝުވަންހައިގެ ހާލު ބާރުގެކުރެވެ. ބައްޖަވެރިންނަށް އުނަކަލޭގެފާނު އަމިއްލަފުޅު ގުދުރަތުން ކާންދައްވާ ގެއްލުވި ބާރުގެކުރެވެ. އެފަދަހާލު ބާރުގެއްގެ އަރިއަހަރަށް ޖާޖެހިކަމަށް (ސަލަފީ ބާރުމަކާން) އެދިގެން އަންނަ މީހެއްގެ އަތުން އިންޒާރުސްބަ ނަންގަވާފާނަކަމުގައި ހިލާރުވީ އެއްވެސް ޖާގެއްގައި އިންސާފުވެރި ގޮތަކާ ނުދިންނަވާންއެވެ. އެއާ ހިލާފަށް ގޮބާރުކަރުވެނީ، އެދި ބައްޓަންވެގެން ހަމަވިއްޔާރީގެ ގޮތުގައި ނަންގަވާ ފައިސާއަށް އިތުރު ކާރިއްވާ ފައިސާއެއް ކަމުގައިވުމެވެ.

ހަމަ އެފަދައިން އިންޖަރަސްޓް ބަރާބަރީ ޖާހިލީ ޒަމާނު އަންނަ މީހަކަށް ލިބުނީ، އެކަމާ އަޅުގަނޑު ފައިސާގެ ކަމުގައިވިޔަސް، ދަރަންޏަށް ނަގާ މީހާއަށްވެސް ބަދަލުގައިވާފައިވާ ބަޔާއެވެ ފައިވެދޭނާ ކަމުގައި އައިސްފައިވާ ގޮތުގެ މާނައީ ނުކުންނަނުވެ. އެހެނީ އެކާއެޓަވީ މަޖުބޫރު ބާރަފުއްގައެވެ. އިސްލާމު ދީނުގައި މަޖުބޫރު ބާރަދަރު ހިގައްޖެނަމަ ބަރާމު އެއްޗެއް ބޭނުންކުރުން ވަނީ ހުއްދަކުރައްވާފައެވެ. މިކަން އަންގައިދޭ އާއި ދަލީލު ﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيۡكُمُ ٱلۡمَيۡتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحۡمَ ٱلۡخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ بِهِۦ لِغَيۡرِ ٱللَّهِۖ فَمَنِ ٱضۡطُرَّ غَيۡرَ بَاغٖ وَلَا عَادٖ فَلَآ إِثۡمَ عَلَيۡهِۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٞ رَّحِيمٌ ١٧٣ ﴾ [البقرة 173]
މާނައީ: "الله ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަރާމު ކުރައްވާފައިވާކަން ކަނޑަވާރި މަރު ތަކެއްޗާއި ލޭއާއި ޙޫރުމަސްއާއި الله ފިޔަވައި އެހެން ފަރާތެއްގެ ނަމުގައި ކަތިލެވިފައިވާ ތަކެއްޗެވެ. ފަހެ މަޖުބޫރުވެއްޖެ މީހާ، އުޅުދާމަކަށް އަރައިގަތުމުގެ ނިޔަތެއްނެތި މަޖުބޫރުވުމާ އިތުރުނުވާވަރަށް މިންވަރަށް އެއީން ކެއުމަކުން ފާފަވެރިއަކަށް ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން الله އީ ގިނަގިނައިން ފާފަ ފުއްސަވާ ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަސްކަލާނގެއެވެ."

މާތް ރަސޫލާ ﷺ ބަދުއާ ކުރައްވާފައިވެއެވެ. عَنْ جَابِرٍ قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آكِلَ الرِّبَا وَمُؤْكِلَهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدَيْهِ وَقَالَ هُمْ سَوَاءٌ" [1] މާނައީ:"جابر رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. "ރިބާ ކާމީހާއާއި ރިބާ ކާންދޭމީހާއާއި ލިޔާ މީހާއާއި ދެހެކިންނަށްވެސް ރަސޫލު الله ﷺ ލަޢުނަތް ލެއްވިއެވެ". އެހެން ބަދުއާއެއްގައި އަރިސްކުރިވެއެވެ. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بنِ مَسْعُوْدٍ قَالَ لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ آكِلَ الرِّبَا وَمُؤْكِلَهُ قَالَ قُلْتُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدَيْهِ" [2]. عَبْدُ اللَّهِ بن مَسْعُوْد ވިދާޅުވިއެވެ. ރިބާ ކާމީހާއާއި ރިބާ ކާންދޭމީހާއަށް ރަސޫލު الله ﷺ ލަޢުނަތް ލެއްވިއެވެ".

މިދެ ބަދުއާއި ޙައްޤާސްގެފާނުގެ އިސްވެދިޔަ ރިވާޔަތާއި މުޤާރަނާ މިގޮތަ ރިވާޔަތްތަކުން އެނގޭ ގޮތުގައި ޖާހިލީ ޒަމާނުގައި ރިބާ ކައިއުޅުނު ހަމަ ވިޔަފާރީގެ ގޮތުގައި މުސްލިމުން ފައިސާދީގައި، އެއަށް ފައިސާ އިތުރުކޮށްގެންކަން ރަނގަޅަށް ސާބިތުވެއެވެ.

---

[1] ޞަޙީޙު މުސްލިމު1598.

[2] ޞަޙީޙު މުސްލިމު1597.

ރިބާ ހަރާމްކުރެއްވުމުގެ ހިކުމަތާއި، ރިބާކުރުމުގެ ނުބައިކަން.

ރިބާ ކެއުމަކީ الله ހަރާމް ކުރައްވާފައިވާ އެންމެ ބޮޑު ފާފަތަކުގެ ތެރެއިން އެއްކަމެކެވެ. މިކަން ބަޔާންކުރައްވަމުން ރަސޫލާ ﷺ ހަދީޘްކުރައްވާފައިވެއެވެ. "اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ [1] قِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ الشِّرْكُ بِاللَّهِ وَالسِّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَأَكْلُ الرِّبَا وَالتَّوَلِّي يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصِنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ"[2] މާނައީ: "ހަލާކުކުރުވަނިވި ނުރައްކާތެރި އެންމެ ބޮޑު ފާފަތަކާ ހަތް ފާފައިން ތިޔަބައިމީހުން ދުރުހެލިވާށެވެ! ސަހާބީން ދަންނަވައިފިއެވެ. އެކަންތައްތަކަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ރަސޫލާ ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ، اللهއާ ޝަރީކުކުރުމާއި، ސިހުރު ހެދުމާއި، ހައްގުން މެނުވީ الله ހަރާމްކުރައްވާފައިވާ ނަފްސެއް މެރުމާއި، ރިބާ ކެއުމާއި، ޔަތީމުންގެ މުދާ ކެއުމާއި، ހަނގުރާމައިގެ މައިދާނުން ފިލައިގެން ދުވުމާއި، މުއުމިނުން އިއްފަތްތެރި އަންހެނުންނަށް ތުހުމަތުކުރުން މިއެވެ"[3] .

ރިބާއަކީ ހަރުކަށިކޮށް ހަރާމް ކުރައްވާފައިވާ އެއްޗެއް ކަމެއް އިސްލާމް ދީނުގައި ކަށަވަރުވެއެވެ. އެހެނީ الله ހަރާމް ކުރައްވާފައިވާ އެހެން ކަންތައްތަކުގައި އަންގަވާފައި، މިފަދަ ކަމެއް ކޮންމެވެސް ދުނިޔޭގައި ނުވެއެވެ. މިއީ ހަރާމް ކުރެއްވުމުގައި އަންގަވާފައި، ރިބާގެ މުއާމަލާތު ކުރާ މީހުންނަށް ތިޔަބައިމީހުން ދޫކޮށްލާށެވެ! ހަނގުރާމަ އިއުލާން ކުރައްވާ الله އާ އޭނާގެ ރަސޫލާ ހަނގުރާމަ އިއުލާން ކުރައްވާނެކަން ދަންނާށެވެ! ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَذَرُوا۟ مَا بَقِىَ مِنَ ٱلرِّبَوٰٓا۟ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ﴿٢٧٨﴾ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا۟ فَأْذَنُوا۟ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ﴾ [البقرة 278-279] މާނައީ: "އޭ އީމާންވި މީހުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނީ ހަގީގީ މުއުމިނުންކަމުގައި ވަންޏާ، ރިބާގެ ތެރެއިން ތިޔަބައިމީހުން ލިބެން އޮތް ބާކީ އެއްޗެއް ދޫކޮށްލާށެވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުން އެގޮތަށް ޢަމަލު ނުކުރާނަމަ، ފަހެ ތިޔަބައިމީހުން، ﷲއާއި އޭނާގެ ރަސޫލާގެ ފަރާތުން ތިޔަބައިމީހުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަ އިޢުލާންކުރެވިއްޖެކަން ދަންނާށެވެ! "

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : "الرِّبَا ثَلاَثَةٌ وَسَبْعُوْنَ بَابًا أَيْسَرُهَا مِثْلَ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ ، وَإِنَّ أَرْبَى الرِّبَا عِرْضُ الرَّجُلِ الْمُسْلِمِ" [4] މާނައީ: عَبْد اللَّهِ بْن مَسْعُوْد ގެ ކިބައިން ރިވާވެގެންވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ވިދާޅުވިއެވެ. ރިބާގެ ހަތްދިހަ ތިން ބާބު ވެއެވެ. އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ ލުއި ބާބަކީ މީހަކު އޭނާގެ މަންމައާ ކައިވެނިކުރުމާ އެއްފަދައެވެ. އަދި އެންމެ ބޮޑު ރިބާއަކީ މުސްލިމެއްގެ އަބުރަށް ހަމަލާދިނުމެވެ. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ حَنْظَلَةَ (غَسِيْلُ الْمَلاَئِكَةِ) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ : قَالَ رَسُوْلُ اللَّهِ ﷺ :"دِرْهَمُ رِبَا يَأْكُلُهُ الرَّجُلُ – وَهُوَ يَعْلَمُ – أَشَدُّ مِنْ سِتَّةٍ وَثَلاَثِيْنَ زَنْيَةٍ" [5] މާނައީ: عبد الله بن حنظلة

---

1 " الْمُوبِقَات" މާނައީ ހަލާކު ކުރުވަނިވި ބޮޑެތި ކަންތައްތަކެވެ.

2 البخاري ومسلم .

3 ޞަޙީޙު ބުޚާރީ އާއި ޞަޙީޙު މުސްލިމުގައި ރިވާކުރައްވާފައިވެއެވެ.

4 އަލްބައްޒާރު، (އަލްމުސްނަދުގައި)، އަދި އަލްމުސްތަދްރަކު، (އަލްބައިހަގީ) .

5 އަލްމުސްނަދު، އަލްބައިހަގީ (7/3).

ވިދާޅުވިއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިއެވެ. އެނގިގެންހުރެ ރިބާގެތެރެއިން ދިރުހަމްއެއްގެ މިންވަރު ކާކުގައި ވީނަމަވެސް ތިރީސް ހަފަހަރު ޒިނޭކުރުމަށްވުރެ ނުބައިކަން ބޮޑުވެގެންވެއެވެ".

ހަމައެހެންމެ ރަސޫލާ ﷺ ގެ ބަޔާންފުޅުތަކުން އެނގޭގޮތުގައި ރިބާކުރުމާއި ޒިނޭކުރުމާއި ރާބުއިން އާއްމުވެގެން ދިއުމީ ޤިޔާމަތް ދުވަސް އައުން ގާތްވެއްޖެކަމުގެ އަލާމާތްތަކުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭކަން ކަށަވަރެވެ. عَنِ ابْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ : "بَيْنَ يَدَيْ السَّاعَةِ يَظْهَرُ الرِّبَا، وَالزِّنَا، وَالْخَمْرُ" [1] މާނައީ: "عَبْدُ اللَّهِ بْنِ مَسْعُوْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ވިދާޅުވިއެވެ. ނަބިއްޔާ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. ޤިޔާމަތް ކައިރިވުމުން ރިބާ ކުރުމާއި ޒިނޭކުރުމާއި ރާބުއިން ފާޅުވެ އާއްމުވެގެންދާނެއެވެ".

سَمُرَةُ بْنُ جُنْدُبٍ ރިވާކުރެއްވި ބަޔާންފުޅެއްގައިވެއެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންފުޅުކުރެއްވިއެވެ. މިޔަންކަލޭގެފާނު ހުވަފެންފުޅެއްގައި ދެކެވަޑައިގަތީމެވެ. ދެބޭކަލަކު ވަޑައިގެން މިޔަންކަލޭގެފާނު ގެންވަޑައިގެން ވަޑައިގަތީމެވެ. އެވަޑައިގަތް ވަޑައިގަތުމުގައި މިޔަންކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައިގަތީ ލޭކޯރެއްގެ ކައިރިއަށް ކޯރުގައި ފަތަފަތާ އޮތް މީހަކު ދެކެވަޑައިގަތީމެވެ. އަދި ގޮނޑުދޮށުގައި އަތްސޭރީގައި މީހަކު ހުއްޓެވެ. ފަތަންއޮތް މީހާ ފަތަފަތާ ވަޑުބާލިގެން އައިސް، އަތްސޭރީގައިހުރި މީހާއާ ދިމާއަށް އަނގަހުޅުވާލުމުން، އަނގައިގެތެރެއަށް އެގަނޑެއް ހިލައެއް ވައްޓާލައެވެ. ދެން އަނބުރާފައި ދުރަށް ފަތަން ފަށައެވެ. ފަތަފަތާފައި އައިސް އަނބުރާ އަންނަމުން ހިލައެއް ވައްޓާލައެވެ....މިހާރާ ބޭކަލުމެން މިޔަންކަލޭގެފާނު ސުވާލު ކުރެއްވުމުން އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. އެއީ ރިބާކާމީހާއެވެ. މިއީ އަލްބުޚާރީ ރިވާކުރައްވާފައިވާ ބަޔާންފުޅެކެވެ.

ސަމާވީ ހުރިހާ ދީނުތަކުގައިވެސް ރިބާވަނީ ޙަރާމް ކުރެވިގެންނެވެ. އެހެނަސް ރިބާ ހުއްޓުވާލުމުގައި ހަދައިގެން ކާއިޔުސް ހަމައެކަނި ޔަހޫދީންނެވެ. ނަސާރާގެން އެހެން މީހުންގެ މުދާ ފޭރުމާއިކެއުމަށް އެމީހުން ބަލައިގަތްކަން ދީނުގައި ﷲ އަށް ދޮގުހަދައިގެންނެވެ. "لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِيِّيْنَ سَبِيْلٌ وَيَقُوْلُوْنَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ" [آل عمران75] "އުއްމީންގެ، (ޔަހޫދީން ނޫންމީހުން އެހެން ދީންތަކުގެ މީހުންގެ)، މުދާ ފޭރި، އެއްޗެހި ކައިފުދުވުމަކީ އަޅުގަނޑުމެން ފާފަވެރިވާނޭ ކަމެއްނޫނެވެ. އެބުނަމުންނެވެ. އެކަމަކު އެމީހުން ދަންނަތިބެ، ކަނޭއެދިގެން ﷲ އާގުޅު އެހަދަނީ ދޮގެވެ". އެހެން މާތްޤުރުއާނުގައި ﷲ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ وَأَخۡذِهِمُ ٱلرِّبَوٰاْ وَقَدۡ نُهُواْ عَنۡهُ وَأَكۡلِهِمۡ أَمۡوَٰلَ ٱلنَّاسِ بِٱلۡبَٰطِلِۚ وَأَعۡتَدۡنَا لِلۡكَٰفِرِينَ مِنۡهُمۡ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾[النساء 161] މާނައީ: "ޔަހޫދީންނަށް މަނާކުރައްވާފައިވާ ރިބާ ބަލާފަ ކުރައްވާފައިވިޔަސް، އެބައިމީހުން ރިބާ ކައިއުޅުމުގެ ސަބަބުންނާއި، ބާޠިލްގޮތުގައި މީހުންގެ މުދާ ކައިއުޅުމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް ހަލާލުކުރައްވާފައިވާ ބަރަކާތްތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއްކަންތަކެއް މިވަން ﷲ އެބައިމީހުންނަށް ޙަރާމް ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ކާފިރުން މީހުންނަށް ވޭންދެނިވި އަޛާބު މިވަން ރަސްކަލާނގެ ތައްޔާރުކުރެއްވީމެވެ". ރިބާގެ ނުބައިކަމާއި ނުރައްކާތެރިކަން މިކަމުންވެސް

---

1 އަލްމުސްނަދު، އަޙްމަދުބިން (9/3) .

އަނިޔާއެވެ. އެހެންކަމުން ރިބާ ހުއްދަކޮށްގެން ކައިއުޅުމީ ހަރާމީންނާ އެއްގޮތުން ކަމުގައި ދެނެގަ ނުވާނެއެވެ.

ރިބާގެ މުޢާމަލާތްކުރުމަކީ މުދަލުގައި ބަރަކާތް ކެނޑިގެންދާ ކަމެކެވެ. މާތް الله ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ يَمْحَقُ ٱللَّهُ ٱلرِّبَوٰا۟ وَيُرْبِى ٱلصَّدَقَٰتِ ﴾ [البقرة 276] މާނައީ: " الله ރިބާގެ ބަރަކާތް ކެނޑުއްވައެވެ. އަދި ޞަދަޤާތުން ދީ އެއްކޮށްގައި އެކަލާނގެ ބަރަކާތްލައްވައެވެ". އަދިވެސް އެކަލާނގެ ވަޙީކުރައްވައެވެ. ﴿ وَمَآ ءَاتَيْتُم مِّن رِّبًا لِّيَرْبُوَا۟ فِىٓ أَمْوَٰلِ ٱلنَّاسِ فَلَا يَرْبُوا۟ عِندَ ٱللَّهِ ۖ وَمَآ ءَاتَيْتُم مِّن زَكَوٰةٍ تُرِيدُونَ وَجْهَ ٱللَّهِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُضْعِفُونَ ﴿٣٩﴾ ﴾ [الروم 39] މާނައީ: "މީހުން އަތުން ރިބާއިއުރުކާން އަތުރުމަން މިތަނބައިމީހުން ދީ އެއްކަލާނގެ الله ގެ ބަރަކާތުގައި އިތުރުވާނީ އެއްކަލާ ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން الله ގެ ވަޖުހު ފެނުމަށްޓަކައި ޒަކާތުގެ ގޮތުގައި ދޭމީހުންގެ މުދާ އެކަލާނގެ އިތުރުކުރައްވައި ބަރަކާތްލައްވައި ދަރުމަ ދެއްވާނެއެވެ.

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: يُقَالُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لِلآكِلِ الرِّبَا : خُذْ سِلاَحَكَ لِلْحَرْبِ" [1] މިބަސް ބައްޕާސް ޙަދީޘުން ވާރިދުވެގެން ޙަދީޘްކުރެއްވިއެވެ. އެކަލޭގެފުޅު ވިދާޅުވިއެވެ. ރިބާ ކާމީހާއަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ބުނެވޭނެއެވެ. ހަނގުރާމަ ކުރުމަށް ހަތިޔާރު ހިފައިގެން ނުކުންނާށެވެ! عَنْ كَعْبِ الأَحْبَارِ قَالَ : "لَأَنْ أَزْنِيَ ثَلاَثًا وَثَلاَثِيْنَ زَنْيَةً أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ آكُلَ دِرْهَمَ رِبا يَعْلَمُ اللَّهُ أَنِّي أَكَلْتُهُ حِيْنَ أَكَلْتُهُ رِبا"[2] ކަޢުބުލް އަޙްބާރު ވިދާޅުވިއެވެ. ރިބާކަން އެނގިހުރެ ދިރުހަމެއް މިންވަރު ކައުމަށްވުރެ ތެތްތިރީސް ފަހަރު ޒިނޭ ކުރުންވެސް އަހުރެންގެ ގާތުގައި މާހަނދުވެއެވެ.

ރިބާގެ މުޢާމަލާތް ކުރުމަކީ އުޅަބައިގެ މައްޗަށް الله ގެ ކޯފާއައުން ބައްދަލުވާނެ ކަމެކެވެ. ރަސޫލާ ﷺ ބަޔާންކުރައްވާފައިވެއެވެ. "مَا ظَهَرَ فِيْ قَوْمٍ الزِّنَا وَالرِّبَا إِلاَّ أَحَلُّوْا بِأَنْفُسِهِمْ عَذَابَ اللهِ" [3] މާނައީ: "އެއްވެސް ޤައުމެއްގައި ޒިނޭކުރުމާއި ރިބާކައުން ފާޅުވެއްޖެނަމަ، އެބައިމީހުން الله ގެ ކޯފާ ބައްދަލުވާނެއެވެ".

ކޯފާ އައި ހަމައެކަނި މައިން އަރިހާން ފާޅުން ނުވަތަ ޒުވާނުންނަށް ކައިރުވެއް ނޫނެވެ. ކޯފާ ކިތަންމެ ގޮތަކުން ކިތަންމެ ސިފައަކުން އަތުވެދާނެއެވެ. މިސާލު އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއަށް ޖެހޭފަދަ ބަލިތަކާއި ވަބާތަކުން މިވަނީ ފުރުޞަތާއި ނުހަނުފުރާނެއެވެ. އެއިގެން އާއި ކަންސަރާއި އަމާ ފަދަ އަދި އެހެނިހެން ބަލިތައް ގިނަ ބިލިތަކާއި ޖިންސީ ޒުވާނާއި ފޮނި ބަލީގައި ފަދަ ބަލިތަކަކީ މީގެ ކުރިން މީހުން އަހާފައިނުވާ ބަލިތަކެވެ. މިއަދު ދުނިޔެ ދުނިޔޭގައި މިބަލިތަކުން ފަރުވާއެއް ހޯދުމަށް ނުކުޅެދި، ގޮތް ހުސްވެފައެވެ. މަސައްކަތްކުރާ މިވަރު ދުނިޔެ ދުޖެހިފައިގައި ޖެހިފައިވާއެވެ. މިފަދަގައި

[1] އައްޒަހަބީ، އަދި ތަފްސީރު އިބްނު ކަޘީރު.

[2] އަލްމުސްނަދު (އައްތަރުޣީބު)•

[3] އަލްމުސްނަދު (އައްތަރުޣީބު)، އަދި އައްލާ ތަޒްކިރާ އާއި އަލްޙާކިމު.

ޤިޔާމަތާ ހިނާ ނުކޮށް އެންމެ ބާއިލާއްވެސް މިއަދު ދިރިއުޅޭ ދުނިޔޭގައި ނުބައި ގޮތްގޮތުގައި ތަކުލީފު
ނުލިބޭނެއެވެ. މިކަލާނގެ ދެކޮ ޒިކުރުކުރާ ކަސްބެއްގާ ހުށަހެޅި ގަސްތުގައެވެ. މީގެ އިތުރުން ވެއްކަލާއި
މަގުފުރާއި ގައިގާ ކަޅުބެއް އަރުން ފަރުކަސްކުރެއް ދަރީ ބާރުކުރަމުންނެވެ. މީހުން ދުރުގާއި އަޅުއްތަކުން
މަރުވުން ދަރީ ދުވަހުން އިރުރަމުންނެވެ.

މިއީ މިއީ ކަންތައްތަކާ މީގެ ހެދުން ނ ދުނިޔަމަދުން އަޅުގަނޑުމެން
ދުނިކަންކައިތަކުން ނޫނެވެ. އަދި އަޅު އަހަރުމެން ކަންކައްތަކުން ފޫނެވެ. މިހުރިހާ ކަމެއްގެ ސަބަބަކީ
ހަމައެކަނި ސަބަބުކެވެ. އެއީ މުސްލިމުންނާ ހިލާފުން އުޅުއްކަނު އަޅުގަނޑުމެން މިއުޅޭ،
އަޅުގަނޑުމެން އުޅުމަކީ الله ދައްކަވާފައިވާ ގޮތުކަށްނޫނެއް، އެހެން ގޮތަކަށެވެ. ދީނާއި ހަމައެކަނި
ނަމުގައި ތިބެނި އެއްޗެއްކަމުގައި ހަދައިގަންނަނީ. މާތް الله ވިދާޅުވެއްވައެވެ. ﴿ فَإِمَّا يَأۡتِيَنَّكُم مِّنِّي
هُدٗى فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشۡقَىٰ ١٢٣ وَمَنۡ أَعۡرَضَ عَن ذِكۡرِي فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةٗ ضَنكٗا
وَنَحۡشُرُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ أَعۡمَىٰ ١٢٤ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرۡتَنِيٓ أَعۡمَىٰ وَقَدۡ كُنتُ بَصِيرٗا ١٢٥ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتۡكَ
ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَاۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمَ تُنسَىٰ ١٢٦ ﴾ [طه 123 – 124] "ފަހެ ތިޔަބައިމީހުންގެ ގާތަށް
މިތަނުން ހިދާޔަތެއް އަތުވެއްޖެނަމަ، އެބައިމީހުން ދުނިޔެ ދިރިއުޅުމުގައި މަގުފުރެދި ހިތާމައެއް
ނުލިބޭނެއެވެ. އެއީ ދެމަފިރިއަށް ދުއާކުރަން އެކަމަކީ މިހާރު ކަލޭގެ ކަޑަތުތަކާ މިހެރި ދުވަހު ބޮޑު ކަމެކެވެ.
އަދި ޒިކުރާއި ދުރަށް ޖެހުނު މީހާ ހިތްތަކާ ހަމަޖެހުމެއް ނުލިބޭނެ ކަމަށް ޤިޔާމަތް ދުވަހު ލޯކަނު
ކޮށްގޮތުގައި ނުކުތްކަމަށް ހަޤީޤަތަކީ ގިނަ ދުވަސްތަކުން ބަދަލުވާކަމެވެ! މިއަދު ބައިބޭކު ދެކޮޅަށް
ލޯކަނުކޮށް ހިއްސާކުރާ ބައްޔެވެ. އަދި އެކަމަށް ވަރަށް ބޮޑެތި ގޮތެއްގެ ފިޔަވަޅުތަކެވެ. ތަފާތުކޮށް
ދީނުގެ ވާހަކަ ތިއްބެ ޒިކުރުކުރާ ކަލޭ ހިދާޔަތް ފަތުރާ ދުނިޔޭގައި ދެކޭނެ ހިތްވަރަކީ ކަލޭގެ
ނަރުގަހެވެ. ދީނުއަށް ފަހަރު ފިޔަވަޅު ލާދެ ގެއްލިގެން."

ރިބާގެ ނުބައިކަން ދުނިޔޭގައި ޝަރީޢަތުގައި ގޮތުގާ ހުކުމްގައި ފާގެކަތުން ބާވަތް ކަންތައްތަކެއް:

1 - ވިޔާފާރި ދުނިޔޭގައި ރިބާ ކާމީހާ ޝަރީޢަތުގައި ޝައިޠާނާގެ ހުރުމަތާ މިހާރުގެ ސިފައިގައެވެ. ﴿ ٱلَّذِينَ يَأۡكُلُونَ ٱلرِّبَوٰاْ لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ ٱلَّذِي يَتَخَبَّطُهُ ٱلشَّيۡطَٰنُ مِنَ ٱلۡمَسِّۚ
﴾ [البقرة 275] މާނައީ: "ރިބާކާމީހުން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ދަމަހަށްތެދުވާނީ ޖިންނިބުޅުވެރިޔާގެ ސިފައިގައި
ހުރެގެންނެވެ".

މިއާތުގެ ތަފްސީރުގައި، އިބްނު ކަޘީރު ވިދާޅުވީ ދުނިޔެމަތީގައިވެސް ރިބާކާމީހާ އުޅޭނީ
ޖިންނީން ހުރެނެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައިވެސް މަރުގަދަ ޝައިތާނެއް އަދިކުރާނެއެވެ. ރިބާ ކާމީހުންނަށް
ބަލިވުމަކީ ވެސްކަން ކުއްލިގެ ދަރިވެރި ކަލޭގައި ޖިންނީ ޢަޒާބާއި މީހަކާ އުޅެހުންނެވެ. ދުވަހުކޮށްލެއް
ހިތަދެވުމެއް ރިޔާސަތު ނުވެރިވާނެއެވެ.

2 ރިބާއާ ވިޔަފާރިއާ އެއްވެސް ތަފާތެއް ނެތޭ، ކިޔާ ރިބާގެ މުޢާމަލާތު ކުރާ މީހުންނަށް ޤިޔާމަތްދުވަހު ކަނޑައެޅިގެން ރައްދު ދެއްވާފައިވެއެވެ. އެމީހުން ބޮސިކަމަށް ޤިޔާމަތްދުވަހު ވެއެވެ. ﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوٓا۟ إِنَّمَا ٱلْبَيْعُ مِثْلُ ٱلرِّبَوٰا۟ ﴾ މާނައީ: "ރިބާކާމީހުން ޤިޔާމަތްދުވަހުން ތެދުވާނީ ޝައިޠާނުގެ ޝަތުގައި މަރުޝަތު ކުރެވުނު އެމީހުން ރިބާއާ ވިޔަފާރިއާ އެއްފަދަޔޭ ކިޔައި، ރިބާ ކައި އުޅުނުހުރެވެ". މިއަށް ޙަލާލު ދެއްވަމުން ﷲ ވަޙީކުރައްވާފައިވެއެވެ. ﴿ وَأَحَلَّ ٱللَّهُ ٱلْبَيْعَ وَحَرَّمَ ٱلرِّبَوٰا۟ ﴾ މާނައީ: " ﷲ ވިޔަފާރި ހުއްދަ ކުރެއްވިއެވެ. އަދި ރިބާ ޙަރާމް ކުރެއްވިއެވެ". އެހެން ކަމުގައިވާނަމަ ވިޔަފާރިއާ ރިބާ ހަމަހަމަ ނުވާނެކަން މިވަނީ ކަނޑައެޅިގެން އަންގަވާފައެވެ. ކަން މިހެންއޮތުމައި، އަހަރެމެން މިކުރާ މުޢާމަލާތަކީ ރިބާއެއް ނޫން، މިއީ ދެފަރާތްތަކުގެ ދެމެދުގައި، ރުހުމުން ކުރާ ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތެކޭ ބުނެސް ރިބާވާނީ ހަމަ ރިބާއަށެވެ. ކޮންމެ ފަދަ މިޒާނަކުން ބަލައިލަސް ﷲ ގެ ޝަރީޢަތަށް ބަދަލެއް ނުގެނެވޭނެއެވެ. ރިބާއަކީ ކޮބައިކަން އިސްލާމް ދީނުގައިވަނީ ވަރަށް ސާފުކޮށް އަންގަވާފައެވެ. ރިބާގެ މައިގަނޑު ދޮރެއް ރިބާ ނުވަތަ ފައިދާ އިންޓަރެސްޓް ކަންވެސް ވަކި އަންގަވާފައެވެ.

އެއްޗެއްގެ ހުރި ނުބައިކަމުން ބޭނުންކަމަ ﷲ އެއްޗެއް މަނާއެއް ނުކުރައްވާނެއެވެ. އެހެން ކަމުގައިވާނަމަ ރިބާވެސް ﷲ ޙަރާމް ކުރައްވާފައިވާނީ އެގޮތުގައިވާ މާއްދީ އަދި މަޢުނަވީ ނުބައި ކަމެއްގެ ސަބަބުންކަން ކަށަވަރެވެ. އެކަން އިންސާނުންނަށް އެނގުނު ކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ ނުވިޔަސް އެބައިމީހުންނަށް އެކަން ވިސްނުނު ކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ ނުވިސްނުނު ކަމުގައިވިޔަސް އޭގައި ނުބައެއްވާކަން ކަށަވަރެވެ. ﷲ ވަޙީކުރައްވަނީ: ﴿ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ ﴾ "البقرة 216" މިފަދައިންނެވެ. މާނައީ " ހުރިހާ ކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތާއި ނުބައިގޮތް މޮޅުގޮތް ދެނެވޮޑިގެންނަވަނީ ﷲ އެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނަކަށް އެކަންކަމެއް ނޭނގޭނެއެވެ".

3 ރިބާ ޙަރާމް ކުރުމުގެ އެކަމުގެ ޙުކުމް އައުން، އެމީހަކާ ހަވާލުވުން މިންސާރުކަމަ ފުރުޞަތުގެ ތައުބާވުން ބޭނުން މީހުންގެ ކުރިމަތީގައި ﷲ ސުބްޙާނަހޫ ވަތަޢާލާ ވަނީ ތައުބާގެ ދޮރު ހުޅުވާލައްވާފައެވެ. މިއާ ހިލާފަށް އެހެންބުނީވެސް އެކަން ހުއްޓާނުލާ ރިބާ ކެއުމުގައި ދެމި ހުރެއްޖެ ކުރުމަށްވާނަމަ އެމީހަކަށް އޮތީ ނަރަކައިގެ ވޭންދެނިވި އަޒާބުކަންވެސް އަންގަވާފައިވެއެވެ.﴿ فَمَن جَآءَهُۥ مَوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّهِۦ فَٱنتَهَىٰ فَلَهُۥ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُۥٓ إِلَى ٱللَّهِ ۖ وَمَنْ عَادَ فَأُو۟لَٰٓئِكَ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَٰلِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ ﴾ މާނައީ: "އެމީހެއްގެ ގާތަށް އޭނާގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެ ޙަޟްރަތުން ރިބާ ޙަރާމްވެގެންވާ ކަމުގެ ޙުކުމް އެކަށިވިގެންވާ ވަޢުޡު ނަޞޭޙަތުގެ ބަސް އައުމުން އެހުއްޓުވައިފިނަމަ، ރިބާގެ މުޢާމަލާތު ކުރުން ދޫކޮށްލައިފި މީހާ، ފާއިތުވީގޮސްގައި ހުރިކަންކަމެއް ވާނީ ރިބާގެ މުޢާމަލާތުގެ ކަންތައް ﷲ މަތިން ކުރެއްވާނެއެވެ. އެހެނީ އެއީ މިޔަލަވާ ތަޞައްރުފުގެ ކުރިން ކުރި ކަމަކަށްވާތީއެވެ. ނަމަވެސް އެއަށްފަހު ﷲގެ ޙުކުމަށް ފުރަގަސްދީ، ރިބާކައުމުގައި ދެމިތިބޭމީހުން ހަމަހަމަވާނީ ނަރަކައިގެ އަހުލުވެރިންނެވެ. އެތަނުގައި އެމީހުން އަބަދަށް ދެމި ތިބޭނެއެވެ".

4 މިގެ އިތުރުން ރިބާ ހާމުކުރުމަށް الله އަންގަވާފައިވަނީ އުމުރުން އެކަން ހުއްޓުވުމަށެވެ. ހުއްޓުނުތާ ކަމުގައިވާނަމަ އުމުރުންވަނީ اللهއާ އެކަލާނގެ ރަސޫލާއާ ހަނގުރާމަ ކުރާށެވެ. ﴿ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا۟ فَأْذَنُوا۟ بِحَرْبٍ مِّنَ ٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ﴾ "ތިޔަބައިމީހުން ރިބާކައިން ހުއްޓުނުކަމުގައިނުވަނަމަ ދަންނާށެވެ! ފަހެ الله އާ އެކަލާނގެ ރަސޫލާގެ ފަރާތުން އުމުރަކާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމައެއް އިއުލާނު ކުރެވިއްޖެކަން ދަންނާށެވެ! އާދެ! الله އާ އެކަލާނގެ ރަސޫލާއާ ހަނގުރާމަ ކުރަމުންދާނަމަ ދުން މުޅިދުނިޔެ ކޮންފަރާތެއްތޯ ވިސްނަވާށެވެ!

ބޭންކު އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާކަމުގެ ހުކުމް:

އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ މަޝްހޫރު ހުރިހާ ދީނީ އިލްމުވެރިންނާއި އިޤްތިސާދީ މާހިރުން ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ޖަމްޢިއްޔާ ޖަމާއަތްތަކުންނާއި، ކައުންސިލް ގޮތުން ވާހަކަދައްކައި ގޮތެއް ނިންމުމަކަށް ބާއްވުނު ހުރިހާ ކޮންފަރެންސްތަކެއްގައި ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންނެވި ހުރިހާ ބޭފުޅުންވެސް އިއްތިފާޤުވެވަޑައިގެންފައިވަނީ ބޭންކު އިންޓަރެސްޓަކީ ހަރާމްވެގެންވާ ރިބާކަމަށެވެ. މިސާލަކަށް، 1965 ން ފެށިގެން މިއަދާ ހަމައަށް ފިޤުހުވެރިން އިއްތިފާޤުވެވަޑައިގެންފައިވާ ކަމެކެވެ.

މިގޮތުން ބަލާއިރު ޤާހިރާގައި ހުންނަ އަޒްހަރު ޔުނިވަރސިޓީގެ އިސްލާމިކް ރިސާޗް ސެންޓަރު "مَجْمَعُ الْبُحُوْثِ الْعِلْمِيَّةِ" އިންނާއި މައްކާގައި ހުންނަ މުސްލިމް ވޯލްޑް ލީގު "رَابِطَةُ الْعَالَمِ الْإِسْلاَمِي" ގައި އޮންނަ އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ ފިޤުހުވެރިންގެ ކޮމިޓީ "اَلْمَجْمَعُ الْفِقْهِيْ لِرَابِطَةِ الْعَالَمِ الْإِسْلاَمِي بِمَكَّةَ الْمُكَرَّمَةِ" އިންނާއި ޖިއްދާގައި ހުންނަ (O.I.C) Organization of the Islamic Conference ގެ ދަށުގައިވާ އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ ފިޤުހުވެރިންގެ ކޮމިޓީއާއި "مَجْمَعُ الْفِقْهِ الْإِسْلاَمِيْ بِجِدَّة"، މިތިން މުއައްސަސާއިން ވެސް ވަނީ ބޭންކު އިންޓަރެސްޓަކީ ހަރާމް ރިބާ ކަމުގައި ކަނޑައަޅާފައެވެ.[1]

މަޖްމަޢުލްބުޙޫޘިލްއިސްލާމިއްޔާގެ ދެވަނަ ކޮންފަރެންސްގެ ޤަރާރު

އަޒްހަރު ޔުނިވަރސިޓީގެ "مَجْمَعُ الْبُحُوْثِ الإِسْلاَمِيَّة" އިސްލާމިކް ރިސާޗް ސެންޓަރުން އިންތިޒާމުކޮށް ކޮންގްރެސް މިގެ 42 އަހަރު ކުރިން 1965 ގެ މޭ މަހު ބާއްވި ކޮންފަރެންސްއްގައި، ތިރީސްފަސް އިސްލާމީ ޤައުމަކުން މަންދޫބުން ބައިވެރި ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. މިކޮންފަރެންސުން ފާސްވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ހިމެނިގެންވެއެވެ.

1 ދަރަނި ދިނުމުގައި އަސްލުދަރަނިއަށްވުރެ އިތުރަށް ނަގާ ފައިދާއަކީ ހަރާމްވެގެންވާ ރިބާއެކެވެ. މިގޮތައް އަމިއްލަ ބޭނުމަކަށް ނަގާ ދަރަންޏެއް ކަމުގައިވިޔަސް އަދި ވިޔަފާރިއެއް ކުރަން ނަގާ ދަރަންޏެއް ކަމުގައިވިޔަސް ތަފާތެއް ނުވެއެވެ. އެހެނީ ޤުރުއާނާއި ސުންނަތުގެ ދަލީލުތަކުން އެނގެނީ އެއް ގޮތަކަށް މިދެބާވަތްވެސް ހަރާމްވެގެންވެއެވެ.

[1] ޑރ. ޙުސައިން ޝަހާތާ. ބޭންކު ފައިދާއަކީ ހަރާމްވެގެންވާ ރިބާއެވެ. ޞ 65.

2 – ﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُواْ ٱلرِّبَوٰٓاْ أَضۡعَٰفٗا مُّضَٰعَفَةٗ ﴾ [آل عمران 130] މާނައީ: "އޭ އީމާންވީ މީސްތަކުންނޭވެ! ދެތަށްގުނަ ގުނަކޮށް އިތުރުކޮށް ތިޔަބައިމީހުން ރިބާ ނުކާށެވެ!" ޞަރީޙު ފާޅުކަމާއެކު މިއާޔަތުން ދޭހަވާ ރަނގަޅު މާނައަކީ ބަލާއިރު އޮންނަނީ، ރިބާގެ ކިޔަސްދު ގަދުމިންވަރަކަށް، ނުވަތަ ކިޔަސްދު ގިނަމިންވަރަކަށް ބަލާފައެއްނުވާކަމެވެ.

3 ބޭނުމެއްޖެހިގެންވެއްސެ ސަރުކާރަކަށް ބޭންކުގައިވެއްސެ ރިބާ އަޅުވާގޮތަށް ދަރަނި ދޫކުރުން ހަރާމްވާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ރިބާ އަދާކޮށް ދަރަނި ނެގުންވެސް ހަރާމް ވާނެއެވެ. މިގޮތުން ސަރުކާރުތައް ދިމާވެގެންނުދެވޭ ގޮތަކަށް ދަރަނިޖެއް ނަގައިފިނަމަ ފާފަވެރިވާނެއެވެ. މިސަރުކާރުތަ ކަނޑައެޅިގެންވެސް އުމުރާގެ ދިރިވެރިކަން ހިރާސްކުރުމަށްޓަކައި އުމުރާގެ އަމިއްލަ ސަލާމަތަށް ދާކުރުވެގެންނެވެ.

4 ރައްކާކުރުމަށް ބޭނުން ކުރަނީ އެކައުންޓެއްގައި ފައިސާ ބެހެއްޓުން ހުއްދަވާނެއެވެ. ހަމައެފަދައިން ބޭނުން ގެދޮވެރިކަމަށް ފައިސާ ފޮނުވުމާއި ޗެކްފޮށި ފޯނުވުން ފަދަ ޚިދުމަތްތަކުން ހުއްދަވާނެއެވެ. އަދި މިކަމަށް ނަގާ ޗާޖަކީ ރިބާއެއް ނޫނެވެ.

5 ސޭވިން އެކައުންޓްގައި ފައިސާބަހައްޓައިގެން ލިބޭ ފައިދާ (އިންޓަރެސްޓް) އާއި ފައިދާއެއް ހަމަޖެހިފައި ދޫކުރާ ކަރުދާސް ދަރަނީގެ މުޢާމަލާތަކީ ރިބާގެ މުޢާމަލާތެކެވެ.[1]

އިސްލާމީ އިޤްތިޞާދުބައިނަލް އަޤްވާމީ ފުރަތަމަ ކޮންފަރެންސްގެ ޚުލާޞާ

ޖިއްދާގައި ހުންނަ ކިންގް އަބްދުލް އަޒީޒް ޔުނިވަރސިޓީން އިންތިޒާމުކޮށްގެން، 1976 ފެބްރުއަރީމަހުގެ 21 ން 26 އަށް، އިސްލާމީ އިޤްތިޞާދީ ބައިނަލް އަޤްވާމީ ފުރަތަމަ ކޮންފަރެންސް މައްކާގައި ބޭއްވުނެވެ. މިކޮންފަރެންސް ގައި އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ އެކިއެކި ކަންކޮޅުތަކުން ތިންސަތޭކައަށްވުރެ ގިނަ އިޤްތިޞާދީ މާހިރުންނާއި ފިޤްހުވެރިންނާއި އިލްމުވެރިން ބައިވެރިވެ ވަޑައިގެންފައިވެއެވެ. މިބޭފުޅުން ވަނީ ބޭންކް އިންޓަރެސްޓަކީ ކަނޑައެޅިގެން ހުރި ރިބާ ކަމަށާއި، އިސްލާމީ ޤަވާޢިދުތަކުގެ މިންގަނޑުތަކުން ސަލާމަތް ކުރިން ޖެހޭކަމުގައި އިއްތިފާޤުވެ ވަޑައިގެންފައެވެ. މިކޮންފަރެންސްގައި ބައިވެރިވި ވަޑައިގަތް އުޅުއްވި އިލްމުވެރިއަކުވެސް އަދި އިޤްތިޞާދީ މާހިރަކުވެސް މިއާޔަތް ދެބަސްވެ ވަޑައިގެން ނުވެއެވެ. މިއަށް ބޭފުޅުންވަނީ މިކަމުގެ ބަޔަކުގެ ގޮތުން އިސްލާމީ އިޤްތިޞާދީ އެއްބަސްވުމާއި ހިނގާގޮތަށް ބޭންކުތަކުގެ ނިޒާމު އުފެއްދުމުގެ ޒިންމާ ހުރިހާ ސަރުކާރުތަކެއްވެއެވެ. އިސްލާމީ ބޭންކު ވުޖޫދަށް އައުމަކީ މިކޮންފަރެންސްގައި ފާސްކުރެވުނު މުހިއްމު ވިދާޅުވުމެކެވެ.[2]

އިސްލާމީ ބޭންކު

އިންޓަރެސްޓް ނުލައި ބޭންކެއް ހިންގުމަކީ ހިނގުމަކީ ދުސްތަބީރު ކަމެއް ބައެއް މީހުން ދެކެއެވެ. އެކަމަކު މިއަދު ދުނިޔޭގެ އިޤްތިޞާދީ ޖަމާޢަތް ޒަމާނުގެ ވާހަކަ ތަރައްޤީގެ ހަމައެކަނި ކަމުގައިވާފައި،

---

[1] ޑރ. ދުރުސްތުފުރުޤާނުސްލާމީ. ބ 123.

[2] ޑރ. ދުރުސްތުފުރުޤާނުސްލާމީ. ބ 17.

ފައިސާގެ މައިގަނޑަކީ ބޭންކުތައް ކަމުގައިވާއިރު، ބޭންކުތަކުގެ މައިބަދަލަކީ އިންޓަރެސްޓެވެ. އެހެންކަމުން އިންޓަރެސްޓާ ނުލާ ބޭންކެއް ހިންގާ ވާހަކަ ދައްކުމަކީ މުސްތަޙީލު ކަމެއްކަމަށް ދެއްކުމަކީވެސް އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ.

ނަމަވެސް، މިއަދު އަލުގަނޑުމެންނަށް ފެންނަންއޮތް ތަކާފުލާ، އިސްލާމީ ބޭންކުތައް ވުޖޫދަށް އައުމުން މިހާރު ދުނިޔޭގައިވެސް އިސްލާމީ އުޞޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ހިންގާ ބޭންކުތަކުގެ ޢަދަދު ހުޅުވި ބިޔަގެ ބޭންކުތަކަށްވުރެވެސް ކުރިއަރައި ގޮސްފައިވާ ކަމެވެ. އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުން މިއަދު ހުޅުވިފައިވަނީ ހަމައެކަނި އިސްލާމީ ޤައުމުތަކުގައެއްވެސް ނޫނެވެ. ވަރަށް ގިނަ މުސްލިމު ނޫން ޤައުމުތަކުގައިވެސް އިސްލާމީ ބޭންކުތައް އެބަ ހުއްޓެވެ. އިނގިރޭސި ވިލާތުގައިވެސް މިހާރު އެންމެ ބޮޑަށް ހިނގަނީ އިސްލާމީ ބޭންކުތަކެވެ. އަދި މިބޭންކުތަކުގައި ފައިސާ ބަހައްޓަނީވެސް ހަމައެކަނި މުސްލިމުންނެއް ނޫނެވެ. އަދި މުސްލިމުންގެ ވަރަށްބޮޑު ބިޒްނަސްއެއްގެ މިހުރީވެސް ވަރަން ކައްރަށް ބަހައްޓާ ފައިސާ ބަހައްޓަނީ އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުގައެވެ. އޭގެ ސިއްރަކީ އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުން ވާފައިދާ ބޮޑުކަމެވެ.

ފަހު ނިންމުން

ފަހުން ނިންމާލަމުން މިއިން ހާސިލު ކުރެވުނު ބައެއް މުހިއްމު ނުކުތާތަކަށް އަލި އަޅުވާލަމުވެ.

ރިބާ ޙަރާމްވިއިރު އެއީ ކޮން އުޞޫލެއްކަން ނޭގޭ އޮފަރާތަށް ކަމަށް ހަމައެކަނި ނުކުތުމުގައެވެ. ހަމަ ރިބާއަކީ ދަރަނީގެ ރިބާއެވެ.

ވިޔަފާރިއާއި ރިބާ، ނޫނީނަމަ އިންޓަރެސްޓާއި ޕްރޮފިޓް މެދު ފަރަގެއްނެތެވެ. ވިޔަފާރިއަކީ ގަނެވިއްކުމެވެ. އިންޓަރެސްޓްގައި ގަނެ ވިއްކުމެއްނުވެއެވެ. ހަމަ އެކަނި ދަރަނިދިނުން ބަދަލުގައި ވިޔަފާރިއެއްނަމަ ފައިދާ ގެއްލުމުގައި ދަރަނިވެރި ބައިވެރިވާން ވާނެއެވެ.

ބޭންކު އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާކަމަށް އިސްލާމީ ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ އިލްމުވެރިން އިއްތިފާގުވެ ވަޑައިގެންފައިވަނިކޮށް، މިފަދަ ބައެއް އިލްމުވެރިން އެއީ ހުކުމަ އެއްބަސްވުމެއްގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި އަޒްހަރުގެ އިސްލާމިކް ރިސާޗް ސެންޓަރުން ނެރުނު ފަތުވާއާއި ހިމެނެއެވެ. ނަމަވެސް މިސެންޓަރުގައި ފަންސާސް އަހަރާއި ވުރެބޮޑުން ތިއްބަވާއިރު މިފަތުވާގައި ބައިވެރިވާ ވަޑައިގެންފައިވަނީ އެންމެ ސާދަ މެމްބަރުންނެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ފަތުވާގައި ސޮއިކުރައްވާފައިވަނީ އެގާރަ މެމްބަރުންނެވެ. މިގޮތަށް ސޮއި ކުރެއްވުމަށް އެދި ބޭފުޅުން ދު އިލްމުވެރިއަކު ވެސް ދެކެވޭ ދެކޭނެ ޚިޔާލެއް ދެމެހެއްޓުމަށް އެވަނީ. މިގޮތަށް ޤަބޫލުކޮށް ސޮއިކުރެއްވި ނަމަވެސް، ޙަޤީޤަތް ދެކޭ އިސްލާމީ ފަތުވާ ބޭފުޅުންގެ ހުކުމް ދޮގު ކުރެއްވުމަށް ބޮޑު އިލްމުވެރިން ނުފެނެއެވެ. މިގޮތުގައި ތިއްބެވި ފަތުވާ ޕްރޮފެސަރުން ރައްދު ދީފައިވާ ވަގުތުގައި އެކުލަވާލަން ބޭނުންވާ ހައްލެއް ނުވެއެވެ. ބޮޑު ތަޢާރުފު ސަލާމަތުގެ ފައިދާ މިކަމުގައި ދިޔަ ނަތީޖާ ފެނިފައިވެއެވެ.[1]

ހަމައެފަދައިން މިސްރުގެ ކުރީގެ މުފްތީ އަދި އަޒްހަރުގެ ޝައިޚުލް މަޝްހޫރު މީހާ ނުވަތަ އައްޝައިޚް މުޙައްމަދު ސައްޔިދު ޠަންޠާވީ ވެސް ބޭންކުން ދޭ ފައިދާއަކީ ހުއްދަ އެއްޗެއް ކަމަށް ފަތުވާ ދެއްވާފައިވެއެވެ. އައްޝައިޚް ޠަންޠާވީގެ މިފަތުވާ ސާބިތުކޮށްދެވިފައިވަނީ ހާލަތުގައި ނެރުނު "އަލްއަހްރާމް" ދުވަސް ނޫހުގެ، 1991 މެއި 29 ވަނަ ދުވަހުގެ ޢަދަދުގައެވެ. ޠަންޠާވީގެ މިފަތުވާއަށް އަޒްހަރު ޔުނިވަރސިޓީގެ 33 އިލްމުވެރިން ސޮއިކުރައްވައި ނެރުއްވި ޤަރާރެއްގައި ވަރަށް ފުރިހަމައަށް ރައްދުދެއްވާފައިވެއެވެ. މިބޭފުޅުން މިޤަރާރު ނެރުއްވީ 1991 ޖޫން މަހު މަޖިލީގައި ބާއްވަން ތާވަލުކުރި ބައްދަލުވުމުގައެވެ. އަދި މުފްތީގެ މިފަތުވާ އަށްބަދަލު ގެންދިޔަ ފަރާތަކީ، ބޭންކުތަކާއި ވިޔަފާރީގެ ޤާނޫނާ ދޭތެރޭ ގުޅުން ރައްދު ބޮޑުވާ ކަމުގައި އެކަންޏެއް ގޯސްވެފައިވާކަމެވެ.[2]

[1] އިސްލާމް އޮންލައިން ނެޓް .

[2] ޖ.ރ. ދީސްލްފުރުޤާނުސާރީ. ސ 163-183.

އެހެންކަމުން މިފަދަ ފަތުވާތަކީ އެއްވެސް ބުރަދަނެއް ހުރި ފަތުވާތަކެއް ކަމުގައި ނުބެލެވޭނެއެވެ. އެއީ، އެހެން ވިދާޅުވާ ބޭފުޅުންގެ ކުރިން އިޖްމާޢުވެރިން އިއްތިފާގުވެ ވަޑައިގެންފައިވާ މައްސަލައަކާ ބެހޭގޮތުން އިޖްމާޢުވެރިންގެ އިޖްމާޢާ ދެކޮޅަށް ދެއްވާފައިވާ ފަތުވާއަކަށް ވާނީއެވެ. އެހެނީ، ޝަރުޢީ މައްސަލައެއްގައި އެއްވެސް ޒަމާނެއްގައި އިޖްމާޢުވެރިން ވަކިގޮތަކަށް އިއްތިފާގުވެ ވަޑައިގަތުމަށްފަހު އެއާ ޚިލާފުވެވަޑައިގަތުމުގެ ބަހައްޓު ފަހުން ވަޑައިގަންނަވާ އިޖްމާޢުވެރިންނަކާވެސް ޚިލާފުވުން ނުވާނީއެވެ. އަދި ޔީއްހެއްޓެވެ. އެ އިޖްމާޢުވެ ވަޑައިގަތް އިޖްމާޢުވެރިންގެ ތެރެއިން ބޭކަލަކަށްވެސް އެ މައްސަލައާ ދެކޮޅު އަރުން ބަސްފުޅުދައްކަވައި އިޖްމާޢު ކުރެއްވުމުގެ ބާރެއް ނުހުންނާނެއެވެ. ހަމައެހެންމެ އޭގެ ފަހުން ވަޑައިގަންނަވާ އިޖްމާޢުވެރިއަކަށްވެސް، އެއީ އިޖްމާޢު ވުޖޫދުގައި ތިއްބެވި އިޖްމާޢުވެރިންނަށްވުރެ މޮޅު އިޖްމާޢުވެރިއަކު ކަމުގައިވިޔަސްވެސް އެބަހައްޓާ ދޫކޮށްގެންނުވާނެއެވެ.

އެހެނީ، އުއްމަތުގެ ހުރިހާ އިޖްމާޢުވެރިން ޝަރުޢީ އެއްވެސް މައްސަލައަކާމެދު އިއްތިފާގުވެ ވަޑައިގެންފިނަމަ، އެއީ އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި އެމައްސަލައިގެ ޝަރުޢީ ހުކުމް ކަމުގައި ވާނީއެވެ. މިކަން ސާބިތު ރަސޫލާ ﷺ ވަނީ އެކަލޭގެފާނުގެ އެތައް ބަޔާންވެފައި އަސްލަކާ ފަދަ، އެކަލޭގެފާނުގެ ބަސްފުޅެއް ނަގުލުކޮށްފައިވެއެވެ. "لاَ تَجْتَمِعُ أُمَّتِيْ عَلَى ضَلاَلَةٍ"[1] މާނައީ : "ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތުގެ އެންމެން ނުބައިކަމެއްގެ މައްޗަށް އެއްބަހެއް ނުވާނެއެވެ".

[1] އަޙްމަދު، އިބްނު މާޖާ، އަލްޙާކިމު، އައްޠަބަރާނީ.

ޖަދުވަލު

މިޖަދުވަލުގައި މިވަނީ 2007 މެއި 10 ވަނަ ދުވަހުގެ ރޭ އަދާލަތު ޕާޓީގެ ފަރާތުން އިސްލާމިކް ބޭންކިންގ އާމްދަނީ ހޯދުން ޝަރީ ކުރުވުމަށްޓަކައި ބޭއްވި ހާއްޞަ ޖަލްސާގައި ހުށަހެޅުން ބައެއް ކަންކަމެވެ.

އަދާލަތު ޕާޓީން ފާޅުކުރާ އިސްލާމީ ބޭންކެއްގެ ހިންގުމުގެ ޝުރޫޠުތައް

އިސްލާމީ ބޭންކެއް ހިންގާނެ ފޮތްތަކާއި އުސޫލުތައް:

އަދާލަތު ޕާޓީން ފާޅުކުރާ ގޮތުގައި ރާއްޖޭގައި އިސްލާމީ ބޭންކެއް ޤާއިމު ކުރުމުގެ ކުރިން، އިސްލާމީ ބޭންކް އުފެއްދުމާބެހޭ ޤާނޫނު އަސާސީއެއް ހަދަން ޖެހެއެވެ. މިޤާނޫނުގައި ބޭންކު ހިނގާނެ ކުރާނެ ގޮތާއި، ސުޕަވައިޒް ކުރާނެ ގޮތާއި، އޮޑިޓް ކުރާނެ ގޮތާއި، އެކައުންޓް ކުރާނެ ގޮތް ކަނޑައެޅިފައި އޮންނަން ވާނެއެވެ. މިގޮތުން، އިސްލާމީ ބޭންކެއް ހިންގުމަށް ލައިސަންސް ހަދަން ޖެހެއެވެ. މިކަމަށް ލައިސަންސް ދޫކުރުމަށް، ރާއްޖޭގައި ހުރި ބޭންކުތަކުގެ ތެރޭގައި، އިސްލާމީ ބޭންކް ހިންގުމަށް ބޭނުންވާ، ޤަވާޢިދުގައި ބާރުއެޅޭ ކަންތައްތައް ކުރިއަށް ގެންދާނެ ގޮތް ގާނޫނުގައި ބަޔާންކުރަން ޖެހެއެވެ. ދުނިޔޭގެ އިސްލާމީ ބޭންކް ހިންގަނީ ...

ރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކުރެވޭ އިސްލާމީ ބޭންކެއްގައި ހުންނަން ވާނެ ސިފަތައް:

1 ބޭންކުގެ ހުރިހާ މުޢާމަލާތެއް ...

2 ބޭންކަށް ...

3 ބޭންކުން ...

4 ބޭންކާއި ...

5 ބޭންކާއި ...

6 ވިޔަފާރިގެ ހުކުމް ކަނޑައަޅަން ބޭންކުން ފައިސާދޫކުރާ ފަރާތްތަކުން، އެބައިމީހުން ކުރާ ވިޔަފާރިގެ ފައިދާއިން ލިބޭ އާމްދަނީން އަދާކުރާގޮތަށް ރޭވުން.

ސެންޓްރަލް ބޭންކުގައި ޝަރީޢާ ބޯޑެއް ގާއިމު ކުރުން

ރާއްޖޭގައި ގާއިމުކުރެވޭ އިސްލާމީ ބޭންކުން އެކިއެކި ފަރާތްތަކާއެކު ކުރާ މުޢާމަލާތަކީ، އިސްލާމީ އުސޫލާއި ބޭންކުގެ މަޤާޞިދުތަކާ އެއްގޮތަށް ކުރާ މުޢާމަލާތްތަކެއްކަން ޔަގީންކުރަން، ރާއްޖޭގެ ސެންޓްރަލް ބޭންކު (އެމް.އެމް.އޭ) ގައި ޝަރީޢާ ބޯޑެއް (އިސްލާމިކް ބޭންކިންގ ކަމިޓީއެއް) އުފައްދަވާފައެވެ. އަދި މިބޯޑުން ބޭންކުގެ އެންމެހައި މުޢާމަލާތްތައް ސުކޫކު އަދި ޝަރީޢަތަށް ބަލަހައްޓަން ވާނެއެވެ. ބޭންކުން ކުރާ މުޢާމަލާތްތަކާއި އިސްލާމް ދީނުގެ އަސާސް އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުވާ ގޮތަށް މުޢާމަލާތްތައް ހިންގައިގެން ނުވާނެއެވެ. އަދި އިސްލާމް ދީނުގައި ހުއްދަނޫން އެއްވެސް ކަމަކަށް އިންވެސްޓް ކުރުމާއި ބޭނުންތައް ބޭނުންކުރުމުގެ ހަރަކާތްތަކުގައި ބޭނުން ކުރުމެއް އެހެނިހެން ވާނެއެވެ.

އިސްލާމީ ބޭންކުގައި ޝަރީޢާ ބޯޑެއް ގާއިމުކުރުން

އިސްލާމީ ބޭންކުގެ ޚިދުމަތް ދިނުމުން ރާއްޖޭގައި ގާއިމުކުރެވޭ ބޭންކުގެ ކަންތައްތައް ދަށުގައި އިސްލާމީ އުސޫލާ އެއްގޮތްތޯ ބަލައި، އެއާއެއްގޮތަށް ފިޔަވަޅު ކަނޑައަޅަން މަޝްވަރާ ދެއްވުމަށް ޝަރީޢާ ބޯޑެއް (އިސްލާމިކް ބޭންކިންގ ކަމިޓީއެއް) ބޭންކުގައި އުފައްދަވާފައެވެ. ބޭންކާއި ކަސްޓަމަރުންނާ ދެމެދު ކުރާ ފައިސާގެ ހުރިހާ މުޢާމަލާތްތަކެއް ގުޅުވިފައި ވާގޮތުގެ ދަށުން އިސްލާމީ އަސާސީ ޝަރީޢާ ބޭރުން، އިސްލާމީ އުސޫލާ ގުޅޭ ގޮތަކަށް ދާނަމަ އެކަން މަޝްވަރާކުރުމުގެ ބާރު މިބޯޑަށް ލިބިގެން ދެއެވެ. އަދި މިކަންތަކާއި ކުރިމު މިބޯޑުގެ ޒިންމާއެކެވެ.

އިސްލާމީ ބޭންކުގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ގުޅޭން ދިމާވާ މައްސަލަތައް ޙައްލުކުރުމަށް ޝަރީޢާ ނިޒާމް ކަނޑައެޅުން.

އިސްލާމީ ބޭންކާއި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކާ ދެމެދު ކުރާ ވިޔަފާރީގެ އެހެނިހެން މުޢާމަލާތްތަކުގައި ކުރިމަތިވާ އެހެނިހެން މައްސަލަތައް ބަލައި، އެކަންކަން ނިންމުމަށް އިސްލާމީ ވަކި ޝަރީޢާ ކޯޓެއް ކަނޑައަޅަން ޖެހޭނެއެވެ. މިގޮތަށް މައްސަލަތަކުގައި މިކޯޓުން ނިންމާ ނިންމުން ވާންޖެހޭނީ މިކަމުގެ އެންމެ ފަހުގެ ނިންމުމަކަށެވެ.

ފިހުރިސްތު

ފޮތް ހުޅުވާލުން 5

ރިބާއަކީ ކޮބާ؟ 8

ޑިޕޮޒިޓްކޮށްފައި ހުންނަ ފައިސާއަށް ރިބާ ފައިދާ.. 9

ބެންކަކީ ފައިސާގެ ވެރިފަރާތެއް ނޫން 10

ފައިދާއި ގެއްލުމުގައި ޝެރިކާތް ހިއްސާވުން.. 10

ރިބާގެ މަދުމިނާއި ގިނަމިން 11

ޚިދްމަތުގެ އަގު.. 12

ދެފަރާތުގެ ރުހުން.. 12

ރިބާއަކަށްވަނީ ހަމައެކަނި ބާކީވައިޖެހިފައިވާ މީހެއްގެ އަތުން ބޮޑު އިންޓަރެސްޓެއް ނެގުމުން ހުއްޓެވެ؟. 13

ރިބާ ޙަރާމްކުރެއްވުމުގެ ޙިކްމަތާއި، ރިބާކެއުމުގެ ނުބައިކަން. 15

ރިބާގެ ނުބައިކަން ޤުރްއާނުގައި ސިފަކޮށްދެއްވާފައިވާ ގޮތަށްބަލައި ފާހަގަކޮށްލެވޭ ބައެއް ކަންތައްތަކެއް. 18

ބޭންކު އިންޓަރެސްޓަކީ ރިބާކަމުގެ ފަތުވާ: 20

މަޖްމަޢުލްބުޙޫޘިލްއިސްލާމިއްޔާގެ ދެވަނަ ކޮންފަރެންސްގެ ޤަރާރު.. 20

އިސްލާމީ އިޤްތިޞާދުގެ ބައިނަލް އަޤްވާމީ ފުރަތަމަ ކޮންފަރެންސްގެ ޤަރާރު 21

އިސްލާމީ ބޭންކު 21

ފޮތް ނިންމުން.. 23

ޖަދުވަލު.. 25

ބަހުރައިނު ޗާޓިން ދަބުދުކުރާ އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުގައި ހުންނަންޖެހޭ ޝަރުޢީ ބޯޑުތައް.. 25

އިސްލާމީ ބޭންކުތައް ހިންގަން ޤާނޫނުތައް އެކުލަވާލުން: 25

ރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކުރެވޭ އިސްލާމީ ބޭންކުތަކުގައި ހުންނަން ވާނީ އަސާސީ ސިފަތައް: 25

ސެންޓްރަލް ބޭންކުގައި ޝަރީޢާ ބޯޑެއް ޤާއިމު ކުރުން.. 26

އިސްލާމީ ބޭންކުގައި ޝަރީޢާ ބޯޑެއް ޤާއިމުކުރުން 26

އިސްލާމީ ބޭންކުގެ މުޢާމަލާތްތަކާ ގުޅިގެން ދިރާސާ މަޝްވަރާކޮށް ބައްލަވާނެ ޝަރުޢީ ނިޒާމެއް
ކަނޑައެޅުން. 26

ފިހުރިސްތު 27

މިސާލުގައި

"ދެފަރާތެއް ބައިވެރިވެގެން ކުރާ ވިޔަފާރިއެއްނަމަ އެވިޔަފާރިއެއް ހުއްދަވާނީ، ދެފަރާތުންކުރެ ކޮންމެ ފަރާތެއްގެ ފައިދާއި ގެއްލުމުގައި ހިއްސާވާ ގޮތަށް އޮތުމުންނެވެ. އަދި ފައިދާ ބަހަންވާނީ ދެފަރާތް އެއްބަސްވެފައިވާ އުޞޫލަކުން ފައިދާގެ ވަކި ޕަސެންޓެކެވެ. އެއީ ރައުސުލްމާލަށް ކަނޑައެޅޭ ޕަސެންޓަކަށް ވެގެންނުވާނެއެވެ. އަދި ގެއްލުމެއް ވެއްޖެނަމަ އެއްބަސްވެފައިވާ ނިސްބަތުން ދެފަރާތަށް ގެއްލުމުގައި ހިއްސާ ކުރަންވާނެއެވެ.

ބެންކުގައި ފައިސާ ބެހެއްޓުމުން، އެއަށް ލިބޭނީ ރައުސުލްމާލަށް ކަނޑައަޅާ ޕަސެންޓެކެވެ. މިޕަސެންޓު އޮންނަނީ ފައިސާ ބަހައްޓާ ވަގުތު ކަނޑައެޅިފައެވެ. އަދި ފައިސާ ބަހައްޓާމީހާ އެއްވެސް ގެއްލުމެއްގައި ހިއްސާކުރާގޮތަކަށްވެސް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން މިއީ ވިޔަފާރިއެއްނޫނެވެ. މިއަކަށް ވިޔަފާރިއާ ވައްތަރު ގޮތެއްވެސް ނުހުންނާނެއެވެ. މިއީ ފައިސާއިން ފައިސާ އިތުރުކުރުމެވެ. އެހެން ގޮތަކަށް ބުނާނަމަ ރިބާއެވެ. ޤުރުއާނުގައި الله ވަނީ ވިޔަފާރި ހުއްދަކަން އަންގަވާފައެވެ. އަދި ރިބާ ހަރާމްކަން އަންގަވާފައެވެ. އެހެންކަމުގައިވާނަމަ ރިބާއި ވިޔަފާރިއާ ދެމެދު ތަފާތުތަކެއްވާކަން އެބައެނގެއެވެ."

މިނިސްޓްރީ އޮފް އިސްލާމިކް އެފެއާޒް
މާލެ، ދިވެހިރާއްޖެ